Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...мнай 1921 оной ...бриин 21-hээ гарана | № 272 (13761) | 1974 оной ноябриин 20, среда | Сэн 2 мүнгэн.

Тодорхойлхы жэлэй габшагай алхамууд

...ДОРХОЙЛХЫ ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР 41 ...дэр үлэбэ

ҮХЭРШЭН БҮХЭНЭЙ ОРОЛДОСО

...Мал шахан таргалуулха шэглэлтэй энэ совхоз гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө аяар июлиин 1-дэ дүүргэhэн байна. Мүнөө малайнгаа шэгнүүр дээшэлүүлхэ түсэбөө 2530 центнерээр үлүүлжэ ябана. Совхозой түйлаhан энэ ехэ амжалтада үхэршэд Аграфена Лазеревна Алексеева, Надежда Фоминична Сафронова ба Ефросинья Марковна Ефремова гурбанай оруулhан хубита баhал ехэ юм. Эдэ малшад совхоздо олон жэл хүдэлжэ, ажалай амжалтануудые түйлаhан, алдар солодошье хүртэhэн байха.

Жэшээнь, А. Л. Алексеева нёдондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаhан. Тиихэдэ Н. Ф. Сафронова түрүү үхэршэн байхаhаа гадна, аймагайнгаа Соведтэ депутадаар hунгагданхай. Надежда Фоминична аймаг соогоо хүндэтэй, ажалшадай эрилтэдэ анхаралтайгаар хандадаг депутат гэжэ тоологдодог гэээшэ. Алексеева, Сафронова, Ефремова гурбан адуулжа байhан малайнгаа шэгнүүр зунай сагта сүүдхэдээ 901 граммаар нэмээдэг hэн. Тиимэhээ малынь тобир тарганнуудаар, шэгнүүр ехэтэйгээр гүрэндэ тушаагдаhан байгаа. Ажалай дүй дүршэлөөр баян болоhон эдэ малшад мүнөөшье 320 үхэр шахан таргалуулхаар даажа абаба. Эдэнээ дээдын шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахабди гээд үхэршэд мэдүүлбэ.

Тиихэдэ хонишод И. П. Борисов Е. В. Тимофеева хоёр 1300 хони зундаа шахан таргалуулжа, баhал ехэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааhан юм. Энэ бүлэ мүнөө 328 үхэр даажа абаад, hайнаар харууhалжа байна.

Совхозой бусад малшад П. Л. Зайцев, М. Н. Сидоров гэгшэд мал шахан таргалуулгаар бага бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана. Дээрэ дурсагдаhан түрүүшүүлэй ашаар лэ Улаан-Үдын аймагай «Никольский» совхоз гүрэндэ мяха тушааха 5 жэлэйнгээ түсэб болзорhоонь урид дүүргэжэ шадаhан байна.

З. ВЕСНИНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): **түрүү малшад Н. Ф. Сафронова, А. Л. Алексеева, И. П. Борисов, Е. М. Ефремова, Е. В. Тимофеева.**

Авторай фото.

10 hАРАДА

Юhэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй түсэбүүдые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоhон Хурамхаанай совхозой ажалшад ехэ амжалта түйлаба. Тэдэнэр гүрэндэ hү, мяха худалдаха түсэбөө 10 hара соо сум дүүргэбэ. Совхозой Үүлтэрэй, Ехэ нугын, Гамбал нугын hү hаалиин фермэнүүдэй коллективүүд энэ ажалай илалтада хубитаяа ехээр оруулhан байна. Совхозой малшад, hаалишадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй ашаар иимэ амжалта түйлагдаа. Жэшээлхэдэ, түсэбhөө гадуур тушааhан hүнэй түлөө нэмэлтэ түлбэри тогтоогдоhон байна.

Совхозой hаалишадта түсэбhөө гадуур тушааhан hүнэй түлөө 1200 түхэриг түлэгдөө. Тиихэдэ совхозой түрүү hаалишад Антонина Цыдыпова, Люция Гатапова гэгшэд 100 гаран түхэриг шанда хүртэбэ.

Т. БАИМИН,
манай штатнабэшэ корр.

ХАНИ ЁhОНОЙ АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР

Иранай шахиншах Мохаммед Реза Пехлеви Москва ерэбэ

Иранай шахиншах Мохаммед Реза Пехлеви СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын уряалаар, хани ёhоной албанай хэрэгээр ноябриин 18-да Москва ерээ.

Иранай ба Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудай хиидхэгдэhэн Внуковска аэродром дээрэ хүндэтэ айлшанаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко болон бусад тушаалтад угтаба.

Гурбан янзын сэрэгүүдэй түлөөлэгшэдэй — ябаган сэрэгшэдэй, летчигуудай, моряогуудай хүндэлэлэй харуул жагсаагдаа. Хүндэлэлэй харуулай начальник Иранай шахиншахта рапорт үгэбэ. Иранай ба Советскэ Союзай гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдөө.

Иранай шахиншах, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ совет сэрэгшэдэй жагсаалай урдуур ябаба.

Иранай гүрэнэй толгойлогшые совет гүрэнэй ба олониитын ажал ябуулагшадтай танилсуулба.

Мохаммед Реза Пехлеви, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгин автомашинада hуужа, мотоциклистнүүдэй хүндэлэлэй экскортоор үдэшэгдэн, город тээшэ шэглэн дабшаа.

Хүндэтэ айлшанай ябаhан ниислэл хотын үйлсэнүүд хани барисаата хоёр гүрэнэй тугуудаар, персид ба ород хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэhэн амаршалгын транспарантнуудаар бэшэгдэнхэй байба. (ТАСС).

СОВЕТ-ИРАН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Советскэ правительствын уряалаар, хани ёhоной албанай хэрэгээр Москва ерээд байhан Иранай шахиншах Мохаммед Реза Пехлеви гэгшэдэй хоорондо ноябриин 18-да Кремль дотор хөөрэлдөөнүүд боложо эхилээ.

Хани ёhоной, тааруу оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ совет-иран харилсаа холбооной мүнөөнэй байдал, саашанхи арга боломжонууд дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдэбэ. Али али талада ашагтай туhатай экономическа харилсаагаа гүнзэгыруулхэ, худалдаа наймаанай, эрдэм ба техникын талаар холбоогоо үргэдхэхэ арга боломжонуудта ехэ анхарал хандуулагдаа.

Тэрэшэлэн хоёр талые hонирхуулдаг уласхоорондын хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудаар hанал бодолнуудаа мэдэлсэбэ. Дэлхэй дээрэхи политическэ оршон байдалые улам заhаруулха, Дүтын ба Дундада зүүн зүгэй районуудтахи шахардуу байдал hуларуулха зорилгонуудтай холбоотой асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Хөөрэлдөөнүүдтэ: Совет талаhаа — СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо С. П. Козырев, СССР-hээ Иранда байдаг элшэн сайд В. Я. Ерофеев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин референт Е. М. Самотейкин;

Иранай талаhаа — экономикын ба финансын министр Х. Ансари, Иранhаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд А. Ардалан гэгшэд хабаадаба.

Хөөрэлдөөн боложо үргэлжэлhөөр.

Хэтэ мүнхын, эбдэршэгүй бата хани барисаан

МНР-гэй III съездын болоhоор, Монголой Арадай Республикын тогтоогдоhоор 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан совет-монгол хани барисаанай hара Советскэ Союзда үнгэргэгдэжэ үргэлжэлhөөр.

Москвада, союзна ба автономито республикануудай ниислэлнүүдтэ, Россин Федерациин олохон городуудта ажалшадай баярай суглаанууд, хани барисаанай митингнүүд ба уулзалганууд болоно, монгол арадай түйлалтануудта зорюулагдаhан выставкэнүүд нээгдэнэ.

Ноябриин 18-да Монинско камвольно комбинадта (Московско область) совет-монгол хани барисаанай митинг болобо.

Монгол арад революционно түйлалтануудаа, социалис байгуулалтадахи ажалайнгаа амжалтануудые Советскэ Союзай аха дүү ёhоной, интернациональна туhаламжатайнь холбохо ёhоороо холбоно., — гэжэ МНР-hээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Х. Ванзрагч митинг дээрэ хэлэбэ.

(ТАСС).

ЭНЭ АРГА, ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ

...хи табан жэлэй тодор... жэлэй даабари бол... урид декабриин 27-... жэ, түсэбhөө гадуур ... кубометр модо бэ... оньhон техникээр бү... ехэтэйгээр ашаглажа, ... бүтээсые 1,2 процент... шэлүүлхэ гэhэн со... уялга манай Байгалай ... хозой коллектив аба... Энэ хараа зорилгонуу... дээрэнь бэелүүлхэ ... эрмэлзэлтэйгээр лес... аймнай хүдэлмэришэд ... мүрысэн хүдэлжэ ороо.

... инженер Анатолий ... хүтэлбэрилдэг ... пунктын хүдэлмэ... байгша оной эхинhээ ... шангаар хүдэлжэ ... Ажалаа зүбөөр эмхид... hон техникээ бүтээ... гээр ашаглаха хэрэгтэнь Анатолий Михайлович Борисевич хүдэлмэришэдтөө ехэ туhалдаг. Зүб заабари хэлэжэ, бүри hайнаар хүдэлхыень хүдэлмэришэдөө уряалдаг. Энэ пунктын коллектив модо бэлэдхэхэ hара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг болонхой.

Соболихын пунктын хүдэлмэришэд байгша оной гурбадахи квартал соо ажалдаа hайн үрэ дүн түйлажа, КПСС-эй Прибайкалиин райкомой дамжуулгын Улаан туг абаhан юм. Тус пунктын коллектив октябрь hарын даабариhаа гадуур 1100 кубометр модо бэлэдхэжэ, амжалтаа улам арьбадхаhан байна. Эдэнэр дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэл соо 75 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа ноябриин 25-да дүүргэхээр уялга абаад, ажалайнгаа эршые улам шангадханхай.

Котокель пунктын модошод ажалай түрүүшүүлhээ гээгдэхэгүй гэhэн хүсэл зорилго урдаа табинхай. Энэ пунктын хүдэлмэришэд халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэхын тула хаба шадалаараа хүдэлнэ. Шэнэ онол арга хэрэглэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табина. Октябриин hүүл багаар эндэ томодхогдоhон бригада эмхидхэгдээ hэн. Тус бригадые Петр Прокопьевич Бурдуковский хүтэлбэрилнэ.

Шэнэ онол арга хэрэглэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байhан тус пунктын хүдэлмэришэд байгша оной арбан hара соо 80 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 82,4 мянган кубометртэ хүргэhэн юм. Игэжэ Байгалай леспромхозой хүдэлмэришэд тодорхойлхы жэлдэ абаhан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Г. УБУГУНОВ,
Байгалай леспромхозой түсэблэлгын таhагай начальник.

ҮРГЭЛЖЭЛhЭН ЗАНДАА

Сабшалан, тарялангай үрэжэл hайжаруулха, hубаг, ханаабуудые сэбэрлэжэ заhабарилха, хаалта, боолтонуудыень шэнэлхээр республика дотор соносхогдоhон габшагай хоёр hарын дүүрэтэр тоотойхон үдэр үлэбэ. Тиин Хориин совхоздо үнгэрhэн hара хахадай туршада сабшалан, тарялангай үрэжэл hайжаруулха талаар горитой ажал хэгдээ.

hүүлэй мэдээгээр, тус ажахын луговодууд 27,6 метр утатай ханааб сэбэрлэжэ, бүхыдөө 2 мянган тонно наг шэбхэ зөөжэ тарааба. Мүн энэ хугасаа соо 40 гектарай сабшалан уhалагдажа, 1.500 тонно наг шэбхэ обоологдоо. 15 гектарай сабшалан шулуу шохойhоо сэбэрлэгдээ.

Гүүртэ, отарануудай газаагуурхи наг шэбхэ сабшалан, тарялан дээрэ гаргаха хүдэлмэридэ «МТЗ-5», «ДТ-75» түхэлэй зургаан трактор хүдэлгэрдэнэ. Мүнөө оньhожоруулагдамал лугомелиоративна энэ отрядай механизаторнууд совхозой 3-дахи отделениин Улаан-Одон гэжэ газарта ажаллана.

— Габшагай хоёр hарын соносхогдохоhоо хойшо поля дээрэ 750 тонно, харин сабшалангай газарта 1.504 тонно наг шэбхэ гаргаабди. Механизаторнууднай үдэртэ 220 тонно шэбхэ шэрэхэ түсэбтэй аад, дунда зэргээр 300 тонно наг шэбхэ зөөнэ. Жэлэй дүүрэтэр 5 мянган тоннодо хүргэхэл хүсэлэнтэйбди, — гээд, тус ажахын ахамад агроном Александр Базырович Тармаев мэдүүлээ hэн.

Эдэ үдэрнүүдтэ сабшалан, тарялан дээрэ наг шэбхэ зөөжэ тараахa хүдэлмэри үргэлжэлhэн зандаа.

Б. ГОМБОЕВ,
манай штатнабэшэ корреспондент.

Газар hайжаруулха габшагай хоёр hара

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА НАГ ШЭБХЭ САБШАЛАН, ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ ГАРГАГДАhАН ТУХАИ

1974 оной ноябриин I-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	бүхыдөө гаргагдаhаниинь	тэрэ тоодо сабшалан дээрэ
Баргажанай	91	78
Баунтын	40	2
Бэшүүрэй	77	66
Зэдын	75	42
Яруунын	49	38
Загарайн	79	81
Захааминай	111	93
Кабанскын	58	—
Хэжэнгын	159	199
Хурамхаанай	113	136
Хяагтын	58	66
Мухар-Шэбэрэй	88	57
Ахын	73	65
Прибайкалиин	92	222
Хойто-Байгалай	100	—
Сэлэнгын	102	119
Түнхэнэй	48	67
Улаан-Үдын	123	134
Хориин	98	97
Республика бүхыдөө	83	80

БОЛЗОРТОНЬ БЭЕЛҮҮЛХЭ

Тарялан, сабшалангай үрэжэл дээшэлүүлхэ габшагай хоёр hара республика доторнай соносхогдоhоор нилээд саг үнгэрбэ. Энэ харюусалгатай хүдэлмэрие хэр үнгэргэжэ байhан тухай Загарайн аймагай XXI партийна съездын нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном Анатолий Васильевич Березкинтэй уулзажа hонирхоходомнай, тэрэ манда игэжэ мэдүүлбэ:

— Тарялан, сабшалангай гектар бүриhөө тогтууритай hайн ургаса хуряажа, гүрэндөө арбай таряа ехээр тушааха, жэлhээ жэлдэ улам олошоржо байгаа hүрэг малдаа бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ гэбэл, газарай үрэжэл hайжаруулха хүдэлмэрие саг болзортонь hайн шанартайгаар дүүргэхэ хэрэгтэй гэжэ хүдөөгэй ажалшад hайн мэдэдэг гээшэ. Манай ажахы габшагай хоёр hарын туршада тарялан дээрэ 2000 тонно, сабшалан дээрэ 1000 тонно наг шэбхэ гаргажа тарааха байhан. Габшагай хоёр hарын туршада бүтээгдэхэ ажал түгэс оньhожоруулагдамал лугомелиоративна отрядта даалгагдаhан юм. Тус отрядые үнинэй, дүршэлтэй механизатор Яков Филимонович Димов хүтэлбэрилнэ. Бригадын мэдэлдэ 6 трактор, самосвал түхэлэй нэгэ автомашина үгтэнхэй. hаянай байдалаар отрядай гэшүүд тарялан, сабшалан дээрэ хоёр мянга гаран тонно шэбхэ, 60 тонно минеральна утэгжүүлгэ гаргажа тарааба. Ойрын 5—6 үдэрэй туршада энэ ажалаа амжалтатайгаар дүүргэхэнь. Луговодууд, механизаторнууднай энэ хугасаада 25 километр утатай hубаг, ханаабуудые сэбэрлээ, хүбхэнтэhэн 100 гектар сабшалангай хүрьhыень соолоhон, 25 гектарыень уhалhан байха юм.

Тус ажахын тарялан, сабшалан дээгүүр ябажа, хүдэлмэрилэгшэдэйнь хэhэн, бүтээhэн ажалтайнь танилсахадаа эндэ газартаа дуратай хүнүүд ажаhуудаг гэжэ мэдэхээр байба. Поли, сабшалан дээрэ гаргаhан наг шэбхээ бульдозероор жэгдэхэнээр тараанхай.

Мүнөө үедэ лугомелиоративна отрядай гэшүүд хоёр бүлэг болоод ажаллана. Ташаланган тарялан дээрэ ажаллагшад соохоо үнинэй, дүй дүршэлтэй механизатор Леонид Михайлович Семенников, Анатолий Сивцов гэгшэд онсо шалгарна. Эдэ нүхэднай үдэр бүриингөө даабарие холо үлүүлэн дүүргэжэ, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө ёhотой жэшээ харуулна. Мухар-Талын отделенидэ хүдэлмэрилжэ байhан бүлэг соохоо механизатор Николай Куприянович Вставский бэшэнhээ илгарна. Николай Куприянович үдэрэй туршада поли дээрэ арба гаран тэргэ шэбхэ гаргажа, үдэр бүриингөө даабарие холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Байгша ондо хэр ган гасуур байбашье, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд ороohо тарянай муу бэшэ ургаса хуряажа, гүрэндэ тарья худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Түсэбтэ табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлдэ эндэхи механизаторнууд бүхы тарялан дээрэhээ 39 мянган центнер ороohо суглуулжа абаа гэхэ гү, али тарялангай гектар бүриhөө дунда зэргээр 10.8 центнер ургаса хуряагаа. Мүн эндэхи луговодуудай ажал, хэрэгынь урагшатай hайн. Тэдэнэр сабшалан дээрэhээ 24 мянган центнер ургаса хуряаба гэхэ гү, али хамтын адууhа малда хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ шадаа гэжэ эндэ онсо тэмдэглэлтэй.

Тарялан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа табижа шадаhанай ашаар эндэхи ажалшад хүршэнэрhөө жэшээгүй ехэ тарья, үбhэ хуряажа абаа гэжэ эндэ хэлэхэ хэрэгтэй. Колхозой механизаторнууд, луговодууд тарялан, сабшалангай үрэжэл hайжаруулха хүдэлмэрие саашадаашье эмхитэйгээр ябуулжа, урдаа табиhан зорилгонуудаа бодото дээрэнь дүүргэхэ эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байнхай.

Д. ХУБИТУЕВ,
манай тусхай корр.
Загарайн аймаг.

...Р-эй ойн баярта зорюулагдана

...арад МНРП-гэй ...ын болоhоор, Монголой Арадай Республикын ...hоор 50 жэлэй ойе ноябриин 26-да ... байна. Мү... арадтай хамта ... барисаата социалис ... бүхы арадууд, ... түрүү үзэл бодол... ...олтэн энэ үдэрые ... бэлдэжэ байнхай.

... монгол арадай ... манай олон үн... ...танhаа бүридэhэн ... орон баяртайгаар, ...хэлhээ угтахаар ... байна. КПСС-эй Генеральна секретарь Л. И. Брежнев ... совет партийно... делегаци ... hайндэртэ ошо... ...жэ байнхай. Мон... ... ойрын хүршэ ... гурбан орденто Бу... ...бликамнай МНР-... ...арай hайндэрлэл... ...лэ бэлдэнэ.

Энэ ойн баярта зорюулагдажа совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин бэлдэhэн хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Үсэгэлдэр СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай филиалай конференц-зал соо МНР-эй тогтоогдоhоор, МНРП-гэй III съездын болоhоор 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан научна конференци болобо.

СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай филиалай Президиумэй түрүүлэгшэ профессор **В. Р. Филиппов** конференци нээбэ.

Буряадай АССР-эй Президиумэй Түрүүлэгшэ, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Центральна правлениин түрүүлэгшын орлогшо, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай отделениин түрүүлэгшэ **Б. С. Семенов** конференци дээрэ элидхэл хээ. Агууехэ Ленинэй 1921 оной ноябриин 5-да Монгол арадай вождь Сүхэ-Баатартай Кремль соо уулзахадаа, хэлэhэн сэсэ мэргэн заабарие МНРП хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай доцент **Б. О. Гатановай,** экономикын эрдэмэй кандидат **Ф. И. Шулуновой** (багшанарай институт), түүхын эрдэмэй кандидат **Д. Ж. Батуевай** (ниитын эрдэмэй институт), багшанарай институдай багша **А. И. Березинагай,** түүхын эрдэмэй кандидат **Р. Л. Банзаевай** (ниитын эрдэмэй институт), ниитын эрдэмэй научна хүдэлмэрилэгшэ **В. Б. Цыремпиловэй** элидхэлнүүдые конференцидэ хабаадагшад мүн лэ шагнаа.

КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **А. А. Баднев,** обкомой пропаганда ба агитациин таhагые даагша **М. М. Гаськов** гэгшэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

...ҮРЭН ТҮРЫН ...ХЭРЭГ

...эй Дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министерствын ... Аттестациин дээдэ комиссие (ВАК) СССР-эй Ми...дэй Соведэй дэргэдэхи Аттестациин дээдэ комисси ...булгаха тухай КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министр... Соведэй «Эрдэмэй ба дээдэ зиндаанай багшанарай ... шалган баталалгын хэрэг саашадань нарижуу...руулха хэмжээ ябуулганууд тухай» тогтоолые ...эрдэмтэд, эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэрилэгшэд сэдь...нгаар угтаа.

...ай корреспондент энэ шухала хубилалтада хабаатай ...уудалтайгаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Ту...ын орлогшо, Эрдэм, техникын талаар СССР-эй Ми...дэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ акаде... ...А. КИРИЛЛИНДЭ хандаа.

— Эрдэмтэдые, дээдэ зиндаанай багшанарай кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ зорюулагдаhан энэ хубилалта ямар удха шанартайб?

— Эрдэмтэдые шалган баталха гээшэ мүнөө үедэ гүрэн түрын удха шанартай шухала хэрэг болонхой. hүүлэй үеын ушар байдалые хараад үзэхэдэ, бүришье ойлгосотой болоно. Манда жэл бүри эрдэмэй 30 мянга шахуу кандидадууд, эрдэмэй 3 мянга тухай докторнууд диссертаци хамгаална. Энэнь hайн үзэгдэл болоно. Эрдэм гэгээрэлэй хүгжэхэ, дэбжэхэ, үйлэдбэриин хэм хэмжээнэй ургаха тон ехэ арга боломжын бии байhые гэршэлнэ. Эрдэм, техникын хүгжэлтэ хадаа коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха гол арга нүхэсэл болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев тэмдэглээ hэмнай. Нээрээшье, шэнжэлхы ухаанай саашанхи хүгжэлтэ залуу совет эрдэмтэдые hурган хүмүүжүүлгын шанарhаа гол түлэб дулдыдаха байна бшуу. Эдэнэр, мэргэжэл, шадабариингаа талаар коммунис байгуулалтын, эрдэм, техникын дэбжэлтын мүнөө үедэхи зорилгонуудые зүбөөр шиидхэжэ шадаха бэлэдхэлтэй байха зэргэтэй.

Эгээл тиимэhээ кадрнуудые шалган баталха асуудал тон шухала удхатай болоодхино. Аттестациин дээдэ комиссиин хүтэлбэрилэгшэд эндэhээ ондоо тээ хүдэлхэ ёhогүй гэжэ хараалагдана. Харин урда тээнь тэдэнэр эндэ хүдэлмэрилхын хажуугаар ондоо уялга дүүргэдэг байhан юм. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй энэ тогтоол манай орон дотор эрдэмтэдые, дээдэ зиндаанай багшанарые шалган баталха бүхы ёhо гуримуудые улам hайжаруулха хэрэгэй hайн үндэhэ hуури болохо байна. Олон эмхи зургаануудта: дээдэ hургуулинуудта, СССР-эй Наукануудай академидэ, союзна республикануудай Наукануудай академинүүдтэ, министерствэнүүд ба албан зургаануудай эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудта — эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй бэлдэгдэдэг байhые хараадаа абабалнай, хэхэ, бүтээхэ юумэн утаа ехэ байна. Эрдэмтэдые, дээдэ зиндаанай багшанарые шалган баталалга hалбаринууд хоорондын, гүрэн түрын шэнжэтэй болоо.

— Эрдэм, техникын улам ехэ боложо байгаа зорилгонуудтай дашарамдан, диссертацида ямар эрилтэ табигданаб?

— Эрилтэнүүд ходоодоо шанга байhан ааб даа. Тиигэбэшье жэл үнгэрхэ бүри тэрэнэй бүри шанга болодогынь элитэ. Мүнөөдэрэй үйлэдбэридэ шухала хэрэгтэй хүдэлмэри гү, теоретическэ шэнжэлэлгэ гү — хамаагүй, эрдэмтын диссертаци нэгэл онсо шэнжэтэй байха зэргэтэй. Диссертаци гээшэ эрдэм, техникэдэ, бодото хэрэгүүдтэ мүр сараа үлөөхэ ёhотой. hонииншье, шухалашье олон тоото шэнжэлэлгэнүүдэй дунда диссертациин намтарай оройдоол нэгэхэн хуудаhан болоод үлэшэhэн юумэнүүдэй үшөөл дайралдадагынь мэдээжэ. Хүдэлмэри бүхэниие гүнзэгыгөөр, харюусалга ехэтэйгээр шэнжэлэн шалгаха хэрэгтэ ВАК-ай шэнэ арга боломжонууд нүлөөлхэ ёhотой.

— ВАК-ай ажал ябуулгада олониитэ эрдэмтэдые үргэнөөр хабаадуулха гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнхэй. Энэ талаар юун хараалагданаб?

— Илангаяа hайн бэлэдхэлтэй эрдэмтэд ба мэргэжэлтэдэй хабаадалгагүйгөөр Аттестациин дээдэ комисси хүдэлжэ шадахагүй. ВАК-ай хүдэлмэрилэгшэд ямаршье бэрхэ мэргэжэлтэд байг, эрдэм, техникын али нэгэн асуудалда зорюулагдаhан диссертациие бүхы талаhаань шэнжэлэн шалгажа, сэгнэлтэ үгэжэ шадахагүй бшуу. Эрдэмтын нэрэ зэргэ олгодог дээдэ hургуулинуудай ба эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудай Эрдэмтэдэй соведүүдэй ажал хэрэгүүдээр ВАК гол түлэб hонирхожо байха ёhотой. Эрдэмтэдэй соведүүдэй хүдэлмэриин хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, эрилтыень, харюусалгыень шангадхаха гээшэ гол зорилгонуудаймнай нэгэн болоно. ВАК хадаа Эрдэмтэдэй соведүүдэй хүдэлмэриие хинан шалгажа байха, ажал ябуулгыень hайжаруулха зорилгоор таатай hанамжануудые дурадхажа, шиидхэбэринүүдые гаргажа байха юм.

Л. МАРКЕЛОВА.
(ТАСС).

ХИНАЛТА— ДҮҮРГЭЛТЭ ХАНГАХА ОНЬҺОН

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ бодотоор хангахын тула саг үргэлжын хиналта, шалгалта тогтоохо шухала гэжэ манай парти һургадаг гээшэ. Хамтаараа хэлсэжэ хараалһан зорилгоёо бодотоор бэелүүлхэ гээшэ партийна эхин организаци бүхэнэй түбхын түрүүндэ шиидхэхэ хэрэг. Тэрэнэй байдалые сэгнэхэ оньһон хадаа хиналта болоно.

Зүгөөр абтаһан тогтоолой бодото бэелэл тэрэнэй удхаһаа, шанарһаа дулдыдаха зэргэтэй. Һайнаар, тодорхойгоор, зүбөөр бэшэгдэһэн шиидхэбэри зориһондоо хүрэдэг гээшэ. Харин зарим ушарта ямаршье зорилго тодорхойлоогүй, ёһын тэдысэ, юрэнхы үгэнүүдһээ бүтэһэн шиидхэбэри абташадаг ябадал тохёолдодог юм. Тиимэ тогтоолой дүүргэлтые хинаха, шалгахань бэрхэтэй.

Урзанда намар Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын партком һү абаха, гүрэндэ тушааха социалис уялга бэелүүлхэ хэрэгтэ тус ажахын парткомой хангалтагүйгөөр хандажа байһан тухай КПСС-эй райкомой бюрогой абаһан тогтоолые дүүргэхэ тухай асуудал өөрынгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Теэд хөөрэлдөөнэй эсэстэ абаһан тогтоолтойнь танилсан гэхэдэ, даншье өөдэгүй юумэн байшоо. Энэ шухала хэрэгэй байдал тушаа тэрээнь соонь нэгэшье үгэ бэшэгдээгүй, миил гурбан зүйлһөө, тэрэ мүртөө хубхай хооһон үгэнүүдһээ бүридэһэн тогтоол заседани баталаа. Энэ ехэ дутагдал усадхахын тула партком ямар хэмжээ бэелүүлхэ, хэнэй ямар болзор соо юу бүтээхэ, юунэй түлөө харюусаха байһаниинь тэрэ шиидхэбэри соо огто тодорхойлогдоогүй һэн. Ингэжэ бэшэгдэһэн шиидхэбэриин дүүргэлтые яагаад хиналтайб, хайшан гээд шалгалтайб?

Иимэрхүү шанартай шиидхэбэри абадаг ушар ганса энэ ажахын парткомой ажал ябуулгада тохёолдоно бэшэ. Партийна хүдэлмэриин, үйлэдбэриин гол шухала асуудалнуудые хамтаараа сугларжа хэлсэхыень хэлсээд, харин һүүлдэнь саашадаа бэелүүлхэ, алдуугаа заһаха ямаршье зорилго хараалаагүй, болзор гаргаагүй, харюусалгата нюурнуудые тодорхойлоогүй, ямаршье тобшолол хээгүй тогтоол абаха гээшэмнай угаа ехэ дутагдал болоно бшуу.

Би эндэ гансал дутуу дундаяа, алдуу эндүүгээ дурдахаяа һананагүйб. Хэлсэһэн асуудалдаа һайнаар бэлдэдэг, удха түгэс тоб гэмэ шиидхэбэри абажа, тэрэнэйнгээ бодото дүүргэлтын хойноһоо шанга хиналта табидаг, ходо шалгажа байдаг партийна эхин организацинууд манай аймагта улам олон боложо байна. Энэ ушар хадаа партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэрине улам һайжаруулха, гүнзэгырүүлхэ оролдолго ходо гаргажа байдагайнь үрэ дүн болоно.

Энэ талаар «Забайкальский» гэжэ ангай совхозой, «Межколхозстройн» Улаан-Үдын МСО-гой, Калининай нэрэмжэтэ совхозой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, «Байкал» гэжэ һуралсалай ажахын, мүн бусадай партийна эхин организацинуудай ажал ябуулга анхарал татамаар юм. Эндэ партийна хиналтын, шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые шалгаха элдэб арганууд хэрэглэгдэнэ, али олон хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Имагтал эдэ бүгэдын аша туһаар хамтааран шиидхэһэн хэрэгынь, хараалһан зорилгонь амжалтатайгаар хүсэндөө хүрэнэ гэжэ хэлэмээр.

«Забайкальский» гэжэ ангай совхозой партбюро суглаанай бэлэдхэлдэ, хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар тогтоол бэшэлгэдэ, дүүргэлтынь хиналтада ехэ анхаралтайгаар хандадаг юм. Суглаанииинь коммунистнуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэрдэг һэн тула тогтоолдо бэшэгдэмээр шүүмжэлхы ажаглалта болон дурадхал олоор ородог байна. Урдань абтаһан шиидхэбэрие хэр дүүргэжэ байһан тушаагаа ажахын хүтэлбэрилэгшэд, коммунистнууд партбюрогой заседани дээрэ гү, али хамтын суглаанда мэдээсэжэ, тоосоо барижа байдаг гурим эндэ заншалта хэрэг болонхой.

Абтаһан шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхэ хэрэгтэ партийна организацинуудай дэргэдэ байгуулагдаһан захиргаанай ажал ябуулгые хинаха эрхэтэй комиссинууд ехэ туһа хүргэдэг байха юм. Гадна суглаан дээрэ гү, али парткомой (бюрогой) заседани дээрэ хэлсэгдэхэ шухала шухала асуудалнуудые бэлдэхын тула тусхай комисси эмхидхэхэ саг болодог. Комиссиин гэшүүд тогтоолой абтаһанайшье һүүлдэ даабаря үргэлжэлүүлһээр байдаг юм. Тэдэнэр бэлэдхэлэй үедэ ганса дутуу дундануудые элирүүлхые оролдохо бэшэ, мүн тэдэнине усадхаха арга боломжонуудые элирхэйлхэ, зүб замыень бэдэрэлсэхэ уялгатай бшуу.

Гэхэтэй хамта зүбшэгдэхэ асуудал бэлдэлгэдэ анхаралаа һала табижа, олон эдэбхитэдые элсүүлһэн, тодорхой тогтоол бэшэжэ, суглаан дээрэ тэрэниие баталалгаар лэ хүдэлмэреэ хизаарлажархиха ябадал ушардаг. Иимэ ушар «Дружба» колхозой партийна организацида үзэгдэхэеэ һанадаг. Ажахын байдал тухай, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, экономическа хүдэлмэри һайжаруулха тухай асуудалнууд зүбшэгдэһэн. Зохихо шиидхэбэри абтаһан байдаг. Харин дүүргэлтынь хойноһоо хиналта табихаяа мартажархидаг муутай.

Тиихэдэ энэ ажахытай зэргэлээд оршодог «Маяк» колхозой партийна организацида ташха ондоо байдал харахат. Энэ жэлэй февраль һарада КПСС-эй райкомой бюро дээрэ тус ажахын партийна организациин хүдэлмэри тухай тоосоон зүбшэгдөө һэн. Коммунистнуудые үйлэдбэриин шухала участогууд дээрэ хубаарилан табиха хэрэг бирагүй байдалтай байгаа. Ажалай журам һула, ниитын эмхинүүд хангалтагүйгөөр хүдэлдэг байһаниинь тиихэдэ элирээ. Колхозой партком тэрэ зүбшэлгэһөө гүнзэгы тобшолол хэһэн, бодото хэмжээ хараалһан юм. Тэрэнээ бэелүүлхын түлөө горитой оролдолго гаргаа.

Мүнөө эндэхи отделенинүүдэй партийна эхин организацинууд, захиргаанай ажал ябуулга хинаха комиссинууд һайнаар хүдэлнэ. Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжараа, журам бэхижээ. Колхозой үйлэдбэриин хэрэг урагшатай, амжалта горитой.

Абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые бултанай хэрэг болгохо шухала. Ямар шиидхэбэриин абтаһые коммунист бүхэндэ мэдээсэхэ, танилсуулха хүдэлмэри ехэ удха шанартай гэжэ тоолоцобди. Гадна абтаһан тогтоолой хэр дүүргэгдэжэ байһан тухай мэдээсэл суглаанай болоходо бултанда соносхохо, тогтоолой ёһоор даалгагдаһан даабаря хэр бүтээжэ байһан тухайгаа коммунистнуудай үмэнэ тоосохо гэхэшэлэн ехэ туһатай арганууд болоно. Иимэ аргануудые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр манда ябуулагдана.

Зарим партийна организацинуудта суглаанай гү, али парткомой (бюрогой) заседаниин тогтоолой дүүргэлтые хангаха харюусалгата хүнүүдэй нэрэ дурдаһан, болзор зааһан тэмдэглэл тусхай дэбтэр соо бэшэгдэдэг юм. Тиигээд саашадаа тэрэ харюусалгаяа хэзээ, хэр гүйсэдхэһэн тухай тэмдэглэл мүн лэ хэгдэнэ. Иимэ гурим партийна шиидхэбэрине дүүргэлгэдэ коммунистнуудай харюусалгатайгаар хандаха хэрэг хангана.

Дүүргэлтые шалгаха хэрэг КПСС-эй райком, тэрэнэй таһагууд, мүн парткомууд түсэбэй ёһоор эрхилдэг гээшэ. Шиидхэбэри бүхэн тусхай бүридхэлдэ абтажа, хиналтын карточка соо бэшэгдэдэг. Тэрээн соо хэндэ даалгагдаһаниинь, дүүргэхэ болзорынь, хэзээ дүүргэлтэ болоһониинь тоб байса тэмдэглэгдэдэг жэшээтэй. Шухала удхатай, томо шиидхэбэринүүд хиналтын тусхай хабшааһан соо хадагалаатай байдаг. Тэрэ тогтоолой дүүргэлтэдэ хабаатай материалнууд энэ хабшааһан соо сугларха ушартай.

Партийна тогтоолнуудай дүүргэлтын хиналта шалгалтые партком, бюро, тэрэнэй секретарь эмхидхэхэ уялгатай байһаниинь элигэ. Партийна организациин гүйсэдхэхы органиинь байһан тула энэ хэрэгэй түлөө харюусалгатай байна ха юм. КПСС-эй райкомой аппарадта партийна шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хэрэг эмхидхэлгые гол түлэб инструкторнууд харюусадаг. Эдэнэр гол хүсэмнай гээшэ. Партиин райкомой мүнөө үеын хүдэлмэрилэгшэд эрдэм һургуулитай, партийна хүдэлмэриин дүй дүршэл баянтай кадрнууд. Тиимэһээ энэ шухала хэрэг харюусаха дүүрэн шадабаритай бшуу.

Партийна дээдэ органуудай, мүн өөһэдынгөө абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинаха, шалгаха хэрэгтэмнай дутагдалнууд огто үгы гэжэ хэлэжэ яажа болохоб. Дүүргэлтын хойноһоо хинаха хүдэлмэреэ улам һайжаруулха, дутуу дунданuудаа ябууд усадхаха зорилготойгоор лэ парти доторой энэ шухала хүдэлмэри ябуулагдана гээшэ.

А. ШИГАЕВ,
КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАҺАНАЙ АША

Жэлэй дүрбэн тагта, ажалайнгаа эршые нэгэшье һуладхангүй, хоорондоо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, габшагай шангаар хүдэлөөд, манай совхозой һаалишад, мал адуулагшад горитой амжалта туйлаба.

Ноябриин 18-най мэдээгээр совхоз гүрэндэ мяха, һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэв. Арба һарын туршада бүхыдөө 5300 центнер түсэбэй орондо бэлэдхэлэй пунктда 5415 центнер мяхан оруулагдаа. Жэлэй эсэс болотор үшөө 30 центнер мяха Улаан-Үдын комбинадта тушааха-мнай. Тингэжэ байгша ондо совхоз түсэбһөө гадуур 145 центнер мяха тушаахань.

Тэрэшэлэн ажахын һаалиин фермэнүүд баһал арба һара соо 12 мянга үлүүтэй центнер сагаан эдеэ һүнэй заводто тушаажа, түсэбөө болзорһоонь 50 хоногоор урид дүүргэв. Жэлэй эсэс болотор даабариһаа гадуур үшөө 760 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулхын тула фермэ бүхэн мүрысэнэ.

Гүрэндэ һү тушааха түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түбэй һаалиин фермынхид (даагшань Р. Э. Шагдаров) онсо шалгарба. Тус фермэ энэ жэлдэ бүхыдөө 2897 центнер һү һааха түсэбтэй аад, мүнөө 3000 үлүүтэй центнер һү һаагаад байна. Мүн жэлэйнгээ даабариин ёһоор үнеэн бүриһөө 1784 килограмм һү һааха байһан аад, үнгэрһэн арба һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1822 килограмм һү һаанхай. 165 тугал абаха байһан һаа, мүнөө 179 тугал абаад, томо болгожо байна.

Совхозойнгоо фермынгээ түсэб, даабарие амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэнь ехэ хубита оруулһан, мүрысөөнэй манлай барижа ябаһан һаалишадые дурдангүй үнгэрхэ аргагүй. Үнинэй һаалишад Балма Цыбикова, Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэһэн Цырма Чимитова, Долгоржап Дынзенова, Балма Гашинова гэгшэд жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 2000—2300 килограмм һү һаанхай. Эдэнэр үбэлжэлгын эхилһэн түрүүшын үдэрһөө габшагай шангаар хүдэлжэ, үбһэ тэжээлэй дутамагшье һаань, үнеэдэйнгээ һү шамые нэгэшье доошолуулнагүй. Туйлаһан үрэ дүнгөөрөө улам урмашан, табан жэлэй шиидхэхы жэлые эрхимээр дүүргэхэ, шэнэ 1975 оние бүри һайн үрэ дүнтэйгөөр эхилхэ гэжэ эрмэлзэнэ.

Тиихэдэ Краснояр тосхоной, Гангын фермэнүүд баһал муу бэшээр хүдэлнэ. Эндэхи түрүү һаалишад Федосья Силаева, Прасковья Филиппова гэгшэд тус тустаа үнеэн бүриһөө 1956—2000 килограмм һү һаагаа.

Үбэлжэлгын түлэг ябажа байһан тон харюусалгатай хаһада малшад, һаалишадай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулгын хүдэлмэри һайнаар ябуулха, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ талаар партийна, профсоюзна, комсомолой организацинууд ехэ оролдолго гаргана. Үдэр бүри агитатор, политинформаторнууд гүүртэ, фермэнүүдтэ ябажа, хүн зонтой хөөрэлдөө үнгэргэнэ, тэндэхи харуулан ойлгуулха хэрэгсэл, стенд, плакадуудые шэнэлжэ байна.

Г. БАЛЬЖИРОВ,
Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь.

Улаан-Удын ... но депогой ... сорнэ цех. Эн... дүршэлтэй хүд... шэд олон юм. ... хүдэлмэришэд ... да Францевна ... ская, Анастаси... льевна Девян... шэд халаан ... гөө даабари ... дүүргэнэ. Тэд... гонпо депогой ... дые шахагдаһа... раар үдэр ... таһалгаряагүйгө... гажа, даабари ... үлүүлэн дүүр...

ЗУРАГ ... А. Ф. Мо... ажалдаа.

С. БАЛДУ...

ТҮРҮҮШҮҮЛНАЙ ШАГНАЛДА ХҮРТЭБЭ

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой хүдэлмэришэдэй гаргаһан орёо нарин приборнууд дэлхэйн олохон гүрэнүүдтэ эльгээгдэжэ, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнэ. «Теплоприбор» заводой коллектив юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ эршэ хүсэтэйгөөр ажаллажа байна. Һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ. Байгша оной арба һарын даабариһаа гадуур 230 мянган түхэригэй продукци худалдаа. Ажалшадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргаха даабари мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэв. Арба һарын түсэбһөө гадуур 116 мянган түхэригэй продукци бүтээн гаргагдаа.

Заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридөө хэрэглэжэ, ажалаа хүнгэдхэнэ. Байгша оной эхинһээ уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 72 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 134 мянган түхэриг арьбалагдаһан байна. «Теплоприбор» заводто дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд нилээд олон. Мүнөө дээрээ заводой 7 хүдэлмэришэн юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари дүүргээд байна.

Слесарь А. И. Плюснин юһэдэхи табан жэлэй даабари дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гэһэн уялга абаа бэлэй. Түрүү хүдэлмэришэн А. И. Плюснинэй үүсхэлые заводой 200 хүдэлмэришэд дэмжэһэн юм. Һайн шанартай продукци ехээр гаргажа, табан жэлэй даабари дүүргэһэн бүлэг хүдэлмэришэдтэмнай СССР-эй министерство, профсоюзай ЦК һаяшаг «Юһэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгүүдые барюулаа. Харин слесарь А. И. Плюснин «Табан жэлэй гвардеец» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай алтан тэмдэгээр шагнагдаа.

«Теплоприбор» заводой хүдэлмэришэд саашадаа бүри габшагайгаар хүдэлжэ, приборнуудые олоор, һайн шанартайгаар бүтээхэ гэжэ эрмэлзэнэ.

Н. ЧИРКОВА,
«Теплоприбор» заводой парткомой секретарь.

ХҮРШЭНЭРЭЙ МҮРЫСӨӨ

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхоздо эрхим хонишод — зуутад улам олошорно. Тэдэнэй дундаһаа хоёрдохи жэлээ зуун хонин бүриһөө зуун хурьга абаһан хоёр нүхэд, хоёр хүршэнэр илангаяа шалгарна. Эдэ хоёр нүхэд аха дүүнэр бэшэшье һаа, адли фамилитай юм. Хоюулаа Дамдиновууд. Нэгэниинь Дмитрий, нүгөөдэнь — Насаг. Хоюулаа залуу. Тиигэбэшье тэдэнэр түрэл совхозойнгоо, мүн аймагай хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү зэргэнүүдэй нэгэндэ ябана. Туйлаһан ехэ амжалтануудайнгаа түлөө нёдондо Дмитрий Дамдинов «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаа, харин мүрысэдэг нүхэрынь — Насаг Дамдинов Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртөө һэн.

Хоёр хүршэнэрэй отарануудай байрладаг Шара гол гэжэ нютаг наадахи гүбээ дээрэһээ тон элеэр харагдажа байба. Хашаалаатай жэрэгэр һуринууд, хажуудахи таряалангһаа зөөжэ асарһан һолоомон, һайнаар дулаалжа хушаад, һургаагаар жэрытэр дарагдаһан хонидой байранууд. Эдэ бүгэдые хараад байхадаа, эндэ оролдосотой бэрхэ хүнүүд хүдэлдэг гэжэ гансата ойлгохоор байгаа һэн.

Насаг Дамдиновай Сэрэгма нүхэртээ амаралтада гаража, курорт ошоһон дээрэһээ, тэрэнэй нүхэр Дмитрий Дамдиновтантай уулзажа, ажал хэрэгээрнь һонирхогдоһон байна.

Дмитрий Дамдинов 1957 онһоо хонишоноор хүдэлнэ. Дүршэл шадабари залуу хонишондо гэнтэ ерээгүй. Үбэлэй хүйтэн жабарта нилээхэн хайрагдаа, зунай аяма халуунда горитойхон хүлһэн адхагдаа. Он жэлэй ошоһоор байтар Дмитрий совхозой эрхим хонишодой нэгэн болоо һэн.

— Валентина нүхэртээ эхэ хонидой отара даажа абаһаар зургаадахи жэлээ хүдэлжэ байнабди, — гэжэ Дмитрий хөөрэнэ. — Түрүүшын жэлнүүдтэ зуун эхэ хонин бүриһөө наяад хурьга абагша һэмди. Иимэ бирагүйхэн байдал һанаандамнай таарадаггүй һэн. Хонидоо һайнаар бэлшээхэ, харууһалха, искусственна үрэжүүлгэ һайн шанартайгаар хэхэ гэжэ оролдообди. Тииһээр байтарнай хэһэн ажалаймнай үрэ дүн харагдажа эхилээ бэлэй. Мүн дүршэл шадабаримнай дээшэлээ юм аабза. Байтараа зуун эхэ хонин бүриһөө 90 гаран хурьга абадаг болообди. 1973 ондо түрүүшынхеэ зуун хонин бүриһөө зуун хурьга абажа, һанаһандаа хүрэжэ шадаа бэлэйбди. Нооһо тушааха түсэб дүүрээ. Энэ жэлдэшье нёдондонойхиһоо муу бэшээр ажаллажа гараабди.

— Хонин бүриһөө хурьга абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлхэ гээшэ хэсүүхэн даа, — гэжэ Дмитриин нүхэр Валя хөөрэлдөөндэ оролсоно. — Тиимэ байбашье һаань, ерэхэ жэл зуун эхэ хонин бүриһөө 102 хурьга абажа, бултыень түлжүүлхэ социалис уялга абаад, бүхы шадалаараа оролдожо байнабди.

Абаһан уялгаяа заатагүй бэелүүлхын тула Дмитритэн ехэхэн оролдолго гаргана. Хонидойнгоо байра һайса дулаалаа, хонидоо һайн бэлшээритэй газарта адуулна. Үбэлэй һаранuудта бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэжэ абаа. Мүнөө 520 центнер үбһэн, хүсэд хүрэхэ һолоомон, зелёнко газаань оруулагданхай. Хонин бүхэндэ үдэр бүри 300 грамм талха таряанай зүйл үгтэнэ.

Тэрэнтэй мүрысэгшэ Насаг Дамдиновай отарын хонишод баһал һайнаар үбэлжэлгэдэ бэлдээ. Тэдэнэй отарада 520 эхэ хонин харууһалагдана. Насаг Дамдинов ерэхэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 100 хурьга абаха гэһэн социалис уялгатай. Насаг хонишоноор түрүүн хүдэлжэ эхилһэн дээрэһээ нүхэрһөө дүй дүршэлөөр баян юм. Теэд энэнь тэдэнэрэй мүрысэхэдэ һаад хэдэггүй, харин дүрш... барияа хубаалдан ... туһатай байдаг.

— 1973 ондо, мү... дэшье Насаг бидэ хо... хуу дүнгүүдтэй га... — гэжэ Дмитрий ... үргэлжэлүүлнэ. — ... дэ абаһан уялгаа ... дүүргэхэ арга бол... дэндэ бии гээд ... Хоёрдохи жэлээ хо... кусственна аргаар ... үрэжүүлнэбди.

Дмитрий Дамдин... рэлдэхэдөө, тэрэнэй ... дэмы үгэ хэлэхэгүй ... байһыень ойлгохо... Иимэ хүнүүд хэлэһэ... заатагүй хүрэдэг ... Тэдэнэй үгэдэ этигэ... даг.

Ингэжэ Мухар-Ш... магай зуутанай то... соһон Хүсөөтын хо... ерэхэ жэлэй түл аба... нөөнһөө һайнаар ... байна.

Д. ГАР...
мана...

Табан жэлэй габшагай барилга дээрэ

СТАВРОПОЛИИН хизаар табан жэлэй габшагай барилга болохо Ставрополиин Ехэ каналай хоёрдохи ээлжээнэй барилга дүүргэгдэбэ. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн 159 километр утатай байгаа. Усть-Джегутинская станица шадар 30 метр үндэр хаалта Кубань мүрэнэй түргэн урасхалые тогтоогоо һэн. Ингэжэ мүрэнэй уһан шэнэ һабаар урдаа. Магистралиин 67 километртэ һунаһан шэнэ участок каналай бүхы 485 километрэй трасса дээрэ эгээн орёо хүшэрынь болоно. Байса хабсагай гаталхын тулада 3 тоннель малтаха, хоёр километрэй дюкер түхеэрхэ хэрэгтэй болоо. Каналай барилгашад урдань табигдаһан зорилгёо амжалтатайгаар дүүргэв. Тэдэнэр хараалагдаһан болзорһоо 14 һараар урид энэ участогые ашаглалгада тушаагаа.

Россиин Федерацида томо болохо уһалуурнин энэ системэ 3 миллионһоо үлүү гектар ганданги газар уһалха байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Ставрополиин Ехэ каналай гол түхеэрэлгэ. «Ставропольстройн» 28-дахи ПМК-гай И. Е. Калашниковай толгойлдог комплексно бригада: (зүүн гарһаа) В. Попов, П. Жуйков, И. Калашников, П. Селиверстов, В. Сумин, С. Книжек, В. Иванов гэгшэд габшагайгаар ажаллана.

ТАСС-ай фотохронико.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

САМОТЛОРЫЕ АШАГЛАГШАДАЙ ТУЙЛАЛТАНУУД

НИЖНЕВАРТОВСК. ТЮМЕНИИН ОБЛАСТЬ. (ТАСС-ай корр. П. Рябов). Мастер В. Громовой хүтэлбэрилдэг, газар дорохи нефть бэдэрдэг проходчигуудай бригада түсэбтэ табан жэлэй, тодорхойлхы жэлдэ зуу мянган метр шорой малтажа гаргаха шэнэ уялга абаба. Энэнь КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй амаршалгада сибирягуудай бодото харюу болоно.

В. Китаевай хүтэлбэрилдэг комсомолшууд, залуушуулай бригада уялгаяа мүн лэ дахинаа хараба. Эдэнэр байгша ондо 88 мянган метр газар үрэмдэхэ зорилго табинхай. Энэнь даабариһаань хоёр дахин ехэ байна.

Техникын түрүү онол аргануудые зоримгойгоор нэбтэрүүлгэ, шэнэ үүсхэлнүүдые гаргалга — Самотлорой үрэмдэгшэдэй онсо шэнжэнь болоно. Тэдэнэр орон дотороо түрүүлэн зуу мянган метртэ газар үрэмдэхэ гэжэ шиидээ, скважинануудай хоёр нүхэ нэгэ доро малтаха онол арга нэбтэрүүлээ. Эдэнэй эршэтэ ажалай ашаар Самотлорой нефтиие гарган абалга урда тээнь үзэгдөөгүй эршэтэй түргэн болонхой. Гансахан мүнөө жэлдэ тэндэһээ 60 гаран тонно «хара алтан» абтахаар хараалагдана. Энэнь нёдондонойхиһоо 22 миллион тонноор ехэ байна.

БАМ-ай БАРИЛГАШАДТА — ДУЛААН ХУБСАҺАН

ХАРЬКОВ. (ТАСС-ай корр. М. Хабинский). Байгал-Амарай барилгашадай шухала захилые эндэхи арһан хубсаһанай үйлэдбэриин нэгэдэл болзорһоо һараар урид бүтээжэ дүүргэбэ. Шэмэрүүн байгаалитай газарта хүдэлмэрилхээ ерэһэн түрүүшүүлдэ арба мянган хүүртиг, хонинной арһан дотортой арбан таба мянган жилет, шэгэбшэтэй таби мянган малгай, хүдэһэн бээлэй гэхэ мэтэ эльгээгдээ.

Энэ хүндэтэ даабаряа болзорһоонь урид дүүргэхын тула нэгэдэлэй бригада, участок болон цехэй коллективүүд онсо габшагайгаар мүрысэн ажаллаба. Эдэнэрэй ажалай дүн үдэр бүри стенд дээрэ бэшэгдэдэг байгаа. Бүтээгдэжэ байһан зүйлнүүдэй шанарые арадай хиналтын постнууд шалгадаг байба.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ҮБЭЛЭЙ ҺУРАЛСАЛ

БАРНАУЛ. (ТАСС-ай корр.) Механизаторнуудай үбэлэй һуралсал Алтайда эхилээд, орооһо, таряа, свёкло ургуулагшад партада һууба. Алтайдахи һуралсалай комбинадууд механизаторнуудые һайнаар бэлдэжэ шадаха байһанаа харуулаа. Хизаарай гушан гаран райондо иимэ комбинадууд эмхидхэгдэнхэй.

Газарай хүрьһэ элдэхэ, ургаса хуряаха эгээл һүүлэй үеын шэнэ шэнэ машинануудаар эдэ комбинадууд хангагданхай. Тэрэшэлэн һ... лай полигонуудтай. Тех... мэргэжэлтэдые бэлдэд... гэй училищинуудай ... хизаарай хоёр зуун ... совхозуудта бии. Энд... тористнууд, комбай... хүдөө ажахын машина... заһаха мастернууд б... дэг. Үбэлдөө Алтайд... хамта 50 мянган меха... —хоёрдохи трактор... комбайнер бүхэн һур... на.

ПЛАКАДАЙ ТУҺАЛ...

КОСТРОМА. (ТАСС-... В. Пашин). Уран зура... кусствын Костромагай ... дэ политическэ плак... выставкэ нээгдэбэ. ...ской областиин ... библиотекэнүүдэй ... һаа суглуулагдаһан, ... дээжэ графигуудай ... зуун зохёол бүтээл ... кусствын эгээл ... эгээл дайшалхы жан... жэлтын түүхэ тухай ... рэнгыгээр хөөрэнэ.

Граждан дайнай ү... плакадуудые зөөлгэ... хы, яаралтай ашаа ... адли гэжэ Совет заса... редээр тодорхойлогдо... гаа. Харин үнгэрһэн ... раа шэнжэнүүдтэй ... ветеранууд мүнөө «... жагсаалда» дахинаа ... шахардуу тэбдүү за... тухай аша үринэрт... хэнь гээшэ.

В. Маяковский, ... ных, Д. Моора бол... мастернуудай зохёо... жуугаар, Костромаг... доһон, бүтээгдэһэн ... той шухаг зүйлнүү... тавкэдэ ерэгшэд хар... ха.

КОМСОМОЛ ЗАЛУУ НАҺАНДАА

ДУЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

Хорёод оной комсомол... Тэрэ холын дүлэтэ жэлнүүд. Нютагай нюдарган баяшуултай нэгэдээд, сагаантан тэрэ үедэ Буряад нютагуудаар харата муухай ябуулгаяа эрхилжэ байба. Нютаг нютагуудта эдэбхитэд — коммунистнууд, комсомолшуудай хойноһоо тагнуул хэжэ аладаг, хюдадаг бэлэй. Комсомол басагантай Шамбуевтанай бүлэ һүнишье, үдэршье айжа һүрдэжэ байдаг һэн. — Еленын гэртээ үгы байгаад, бусахадань, сонходоо тэмдэгтэй байдаг бэлэйбди. Тэрэ тэмдэг юу харуулдаг байгааб гэхэдэ, гэртээ орожо болохо гү, али үгы гү гэһэн дохёо үгэдэг байһан юм. Юун бэ гэхэдэ, сагаан бандидууд коммунистнууд, комсомолшуудые бэдэржэ, айлнуудые шүүрдэдэг бэлэй. Нэгэтэ һүни хазаар моритой хүнүүд түбэрэлдэһөөр газаамнай ерээд: «Елена Шамбуеватай уулзажа болохо гү?»,—гэжэ буряадаар асуугаа агша һэн. Тэрэ һүни Елена үнэхөөрөө гэртээ байгаагүй. Һүүлдэ мэдэхэдэмнай. Елена эгэшыемнай бариха гэжэ бэдэрүүлдэ гараһан сагаантан нэгэ буряад хүниие дахуулаад ябаһан байгаа агша.

(РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй габьяата врач С. Б. Сельверовагай дурдалгаһаа).

[Хор]ёод оной комсомол ябадаань 1924 ондо — [ле]нинскэ уряагаар партида [...]он Е. Б. Шамбуева мэндэ [...]һаа, энэ һарада 70 на[...] болохо һэн.

[19]20 оной түрүүшын ха[...]лэй туршада сагаантан[...]үүн Сибиририн сүлөөлэг[...] һүүлээр хаа хаанагүй [...]үүд тогтоогдобо. Мүн [...] үедэ нютаг нютагуудта, [...]тоодо Алайрай хошуунда [...]олой үүрнүүд байгуу[...] эхилээ һэн.

Энэ үедэ Лёля Шамбуева Алайрай II шатын һургуулида һуража байгаа. Эндэнь комсомолой үүрэй эмхидхэгдэхэдэ, энэ басаган комсомолдо ороо һэн. Энэ һургуулияа дүүргэмсээрээ Елена Шамбуева хүдөөгэй ревкомой түрүүлэгшын орлогшоор һунгагдана. Эндэ хүдэлжэ байхадаа, комсомолой ячейкэдэ РКСМ-эй райкомой хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Эдэбхитэй комсомолшуудые партида орохоор бэлдэдэг бэлэй. Елена Шамбуевае РКП(б)-гэй райком Эрхүүгэй партийна һургуулида эльгээбэ. Энэ һургуули дүүргэһэнэйнгээ удаа Троицкосавскда (Хяагтада) ажаллаа. Тэрэ үедэ буряад эхэнэрнүүдэй дунда хүдэлмэри ябуулха гээшэ айхабтар шухала байһан юм. Түрүүн Буряадай обкомой эхэнэрэй таһагта ажаллана, удаань РКП(б)-гэй Агын райкомой эхэнэрэй таһагта хүдэлбэ.

1925 он. Түрэл нютагаа дахин бусана. Сагынь тиимэ байгаа ха юм даа. Е. Шамбуева Алятска хүдөөгэй ревкомой түрүүлэгшээр һунгагдаа. Бүхэли волостиин зэргэ газар дайдатай сельсоведэй түрүүлэгшээр залуу басаган хүдэлбэ. Тэрэ үеын орёо бэрхэшээлтэй сагта иимэ харюусалгатай ажалда хүдэлхэдөө энэ залуу басаган коммунис партиин хараа шугам шууд сэхэ бэелүүлдэг байгаа. Хоёр зарлалай туршада эндээ ажаллаба. Алайрай аймагай Соведтэ депутадуудаар һунгагдаа һэн. Удаань эхэнэр хүтэлбэрилэгшэдые бэлдэхэ курсада заагаа.

1929 ондо РКП(б)-гэй обком Е. Б. Шамбуевае Омско зооветеринарна институтда һурахаар эльгээбэ. Ветеринарна врач боложо гараад, республикын аймагуудта ажаллаа. Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын аймагуудта хүдэлөө. СССР-эй хүдөө ажахын министерствын даалгабаряар Монголой Арадай Республика командировкодо ошоһон байна. Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министерствын ветеринарна станцида врачаар удаан саг соо ажаллаа. Республикын «Заготскот» контородо һүүлэй 6 жэлдэ хүдэлөө һэн.

Хаанашье ажаллаа хадаа Е. Б. Шамбуева зон нүхэдтөө хүндэтэй, хододоо магтаалда, шанда хүртэдэг, үргэн уужам сэдьхэлтэй хүн байһан юм. Сэдьхэлэйнгээ дулаае, эрдэм бэлигээ, хүсэ шадалаа хүн зоной аша туһада, олониитын хэрэгтэ сүм зорюулжа ажаллаа. Эхэ, эсэгынгээ наһа барахада, дүүнэрээ дахуулжа, томо болгоо бэлэй.

Е. Б. Шамбуевагай ажабайдал дүлэтэ жэлнүүдэй үедэ—бэрхэшээлтэй үе сагта үнгэрөө. Хүндэ үбшэндэ дайрагдажа, сагһаа урид, хүбүүнэйнгээ хүсэд дайжагүй, багашаг байхада, наһа бараа һэн. Энэ бишыхан домог Елена Бадмаевнагай хүбүүнэй бэшэгэй хэдэн үгүүлэлээр дүүргэхэ дуран хүрэнэ.

Хүбүүниинь Виктор Евгеньевич, биологиин эрдэмэй доктор, Урда далайнуудай институдай эрдэмтэн Севастопольдо гэр бүлэтээ ажаһуудаг юм. Гадаадын далайнуудаар эрдэмшэнжэлэлгын экспедицинүүдтэ ходо ябадаг хүн. Эхынгээ дүү, Сирена Бадмаевна абгайдаа иигэжэ бэшэнэ:

«Эжымни нүхэд түрэһэн үдэрыень тэмдэглэхээ байһантнай ехэ һайн. Эжынгээ фото-зурагуудые эльгээбэб. Бэшэн намда үгы. Һөөргэнь эльгээхыетнай найданаб. Бидэшье һайн байнабди, жэлэй эсэс багаар 5 һараар экспедицидэ гараха болонхойб. Хүбүүднай томо боложо байна. Ехэ хүбүүн Андреймнай комсомолдо ороо. Багамнайшье томо болоо. Хоюулаа хүгжэмэй һургуулида һурана, үшөө спортивна секцидэ ябалсана. Эжы бидэ хоёрой намтар таанад мэдэнэт. Тиимэ тула олон юумэ бэшэхэгүйб».

В. АЛЕШИНА,
Д. ЖУГДУРОВА.

ТЕАТР «ЦЫРЕМПИЛ РАНЖУРОВ»

Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй театр Агуу ехэ Октябриин социалис революциин 57-дохи ойн баярые шэнэ зүжэг табин угтаба. Б. Ямпиловай зохёоһон «Цыремпил Ранжуров» гэжэ шэнэ оперо табиба.

Буряад революционерэй образ оперо бэшэхыень авторые дэмы зоригжуулаа бэшэ. Түрэл арадайнь түүхэ, тэрэнэй үльгэр домогууд композиторта ходол дүтэ байдаг байгаа. Жэшээнь, «Арюун гоохон Ангар дүүхэй», «Будамшуу», «Булагай эхиндэ» гэһэн зохёолнуудынь тиимэнүүд шуу.

Һайн муу хоёрой тэмсэл, үнэн зүб хүсэнэй илалта — тус зохёолой уг удхань иимэ байна. Энээнһээ уламжалан, үйлэдэгшэ нюурнуудынь хоёр бүлэг боложо хубаарна. Цыремпил Ранжуров, ород большевик Василий, Бальжама, Катя, Антон, Цырен гэгшэд һайн талын геройнууд болоно. Харин Дугар, Мархай гэгшэд — дайсадай талын хүнүүд.

Оперын гол герой — Цыремпил Ранжуров, хаанта засагай түрмэдэшье һуухадаа, сүлэлгэдэшье эльгээгдэхэдээ, хаатаршаншье болгогдоходоо, өөрынгөө үзэл бодолые гээнгүй гараһан большевик, революционер. Гэбэшье тэрэнэй образой уянгата талые зураглалгада горитой анхарал хандуулагдаһан байна. Тэрэнь юунһээ элирнэб гэхэдэ, Ранжуровай партиин тенор (эрэ хүнэй нарибтар хоолой) хоолойтой хүнэй дуулахаар зохёогдоһон байна бшуу. Иимэ хүсэтэй, иимэ эрэлхэг геройн образые тенор хоолойтой хүнэй дуулахада, тон зөөлэхэн, сэдьхэлэй уянгатай боложо үгэнэ.

Драматургическа талаараа дутагдалтайшаг байна (либреттын автор — Ю. Хазанов). Жэшээнь, Цырен, Антон, Катя гэгшэдэй нюур шарай һайса харуулагдаагүй. Цырениие тон халиргайгаар тодорхойлһон байна. Үшөө хажуугаарнь оперо соо тиимэ бага анхарал хандуулагдаһан ролиие зөөлэн баритон хоолойтой В. Буруевай гүйсэдхэһэниинь халагламаар. Антоной тодорхойлолго бэеэ баһал даанхай бэшэ. Тэрэнэй ролиие Г. Тушемилов гүйсэдхэнэ. Антон бэеэ дааһан, өөрын һаналтай хүн бэшэ, харин Василиин образой таһардаһан, тэрэнэй һүүдэр мэтээр үзэгдэнэ. Тиигээдшье тэрэнэй парти (Василиин парти мэтэ) бас, бүдүүн хоолойтой артистын дуулахаар найруулагдаһан. Оперын удхые мэдэгүй һаа, гол геройнь Василий гээшэ гү гэжэ һанахаар. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй образдо ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Тэрэнь юунһээ элирнэб гэхэдэ, Василиин образдо хүгжэмэй материал ехээр хүртэнхэй, сагшье горитойгоор үгтэнхэй, мүн Ранжуровта хүртэхөөр баатарлиг абари зан тэрээндэ түхөөгдөө гээшэ ха.

Эдэ заагдаһан дутуу дундануудтайшье һаа, баатарлиг-патриотическа удхатай бүтээл зохёоходоо, Б. Ямпилов оперно искусствын жолоо шангаар адхаһан композитор байһанаа харуулаа. Хүгжэмэй хэлээр хэлэбэл, оперо соо ариозо (геройнуудай дууладаг богонихон дуун) болон кантиленэ ехээр хүгжөөгдэһэн байна. Аялгануудайнь материал буряад фольклортой дүтэрхышье һаа, ниитэ-европын хүгжэмэй туйлалтаар баяжуулагдаһан гэжэ анхархаар. Бүлэг бүхэниинь туд тудтань һайнаар бүрилдүүлэн, оркестрэй байгуулгые дүүрэнээр хэрэглэжэ шадаа. Үйлэдэгшэ нюурнуудые хүгжэмэй ашаар тодорхойлхо гээшэ оперын драматургида бага бэшэ удха шанартай юм. Жэшээнь, гол геройнуудай уянгата мэдэрэл харуулһан ушарта оркестрэй хүбшэргэйтэ инструментнүүд зэдэлхэ юм. Дугарай абари зангые зураглахын тулада сэрэгэй хүгжэмдэл дорьбоон соностожо, модон-духовой (үлеэдэг) инструментнүүд ёгтотойгоор ташаганалдана. Үлеэдэг бүдүүн абяатай трубанууд юушьеб уряалһан мэтээр соностон, тэмсэлэй темэ үзэгдэжэ, оркестрые нэгэн амитай болгоно. Тэмсэлэй темэ оперын эхиндэ дуулдажа, бүхы оперо соо болохо үйлэ хэрэгүүд тушаа уридшалан һануулаад, зургаадахи үзэгдэлдэнь үйлын хүгжэлтые түгэсхэнэ.

Олон хүнэй хабаадалгатай сценэнүүдые, хатарай зүйлнүүдые элбэгээр оруулжа, оперые үндэһэн маягтай болгоһониинь зохид. Жэшээлхэдэ, нэгэдэхи үзэгдэл соо оруулагдаһан хатарнууд (баг үмдэһэн хүнүүдэй хатар, эрэшүүлэй номо һаадаг бариад хатарһаниинь) оперын гол һудаһантай тон һайнаар зохилдоо. Тэрэ дурсагдааша хатарнууд эртэ урдын буряадуудай ёһо заншалһаа удхатай ха юм.

Театрай шэнэ оперо шагнахадаа, сугларагшад өөрынгөө дуратай артистнуудтай дахин уулзажа, сэдьхэлээ жаргуулха арга олоо. Л. Линховоин, Д. Дашиев, К. Базарсадаев, В. Буруев, С. Раднаев, Н. Жатнуева, И. Кочмарев, Н. Панчуков гэгшэд шагнагшадай дуратай дуушад гэжэ үнинэй мэдээжэ. Гол рольнуудые гүйсэдхэһэн Д. Дашиев Н. Жатнуева хоёр өөр өөрынгөө дааһан партинуудые һайнаар дуулаа гэжэ тэмдэглэхээр. Тэдэнэй партинууд хүнгэн гэжэ хэлэхээр бэшэ ха юм. Тэрэ хоёрой дуэт һайхан сэдьхэлэй мэдэрэлээр нэбтэрһэн. Тиихэдэ Н. Панчуковой бэрхэ актер байһые тэмдэглэхэ шухала.

Оркестрэй дирижёр Э. Кивилоо тон ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Хүбшэргэйтэ болон духовой инструментнүүдэй тоогоороо таараһан бэшэшье һаань бүхы дээрээ бултанайнь наадан нэгэ жэгдээр соностоно. Партитурынгаа техническэ бэрхэшээлнүүдые һайнаар дабаһан оркестрые бүхы зүжэгэй таһаршагүй хуби боложо шадаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Уран зурааша Тимин урда мэтэ бэлигтэйгээр хүдэлжэ, зүжэгые уран гоёор, үндэһэн соёлой маяг оруулан шэмэглээ.

Буряадай үндэһэн оперо хадаа ород классическа һургуулиин нүлөөн доро ургаа гэжэ мэдээжэ. Мүн баһа манай ороной ондоо арадуудтай аха дүү ёһоной хани барисаан тэрээндэ баһал үүргэтэй байгаа. Ород классигуудай ёһо заншалые манай композиторнуудай халан абаһаниинь эли харагдана. Тусхайлбал, эпическэ эхин, олон хүнэй хабаадалгатай сценэнүүдэй зураглал мэтые харахадаа, М. Мусоргскиин «Борис Годунов» гэжэ оперын зарим эпизодууд, А. Бородинай «Князь Игорьһээ» половецүүдэй хатар, мүн совет классикын алтан жасада ороһон оперонууд һанаанда орохо юм. Дурсабал, Д. Шостаковичой «Катерина Измайлова», Ю. Мейтусэй «Залуу гварди» мэтын зохёолнууд. Энэ муу бэшэ байна. Манай арадуудай агууехэ хани барисаан. тэдэнэй соёл болбосоролой хоорондын нүлөөн искусствын гүнзэгы һайхан реалис удхатай зохёол мүндэлүүлхэ аргатай байна ха юм.

Иигэжэ Буряадай оперо болон баледэй театрай репертуар үшөө нэгэ зохёолоор баяжаба гээшэ. Тэрэ зохёолой сценэ дээрэ удаан наһа наһалхыень хүсэел даа.

Н. ЦИБУДЕЕВА,
хүгжэмэй училищиин багша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Цыремпил Ранжуров» гэжэ опероһоо нэгэ сценэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ТУВЫН АССР. «Саяны» гэжэ арадай ан[самб]ль — Тувын театральна эгээ залуу коллекти[в]дэй нэгэн. Тэрэ 1969 ондо байгуулагдаһан. Энэ [...]й турша соо ансамблиин артистнууд хоёр [...]га гаран концерт үгэжэ, харагшадай дунда мэ[дэ]жэ болонхой.

[З]УРАГ ДЭЭРЭ: «Саяны» ансамбль дуу-хатарай [...]тэ гүйсэдхэнэ.

ТАСС-ай фотохроника.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ХИМИГҮҮДЭЙ ҺАЙНДЭР

БЕРЛИН. Германиин Демократическа Республикын арадай ажахын гол һалбаринуудай нэгэн болохо химическэ промышленностиин 329 мянган хүдэлмэрилэгшэ өөһэдынгөө заншалта һайндэрые ажалай һайн амжалтануудтайгаар угтаһан байна. Хэмэл утаһа, автомашинануудай покрышка, синтетическэ каучук болон бусад шухала продуктнуудые бүтээн гаргаха энэ жэлэй түсэбтэ даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдөө.

ГДР-эй байгуулагдаһаар үнгэрһэн 25 жэлэй туршада ороной химическэ промышленность хурдан түргэнөөр хүгжэбэ. Химиин продукци үйлэдбэрилэн гаргалгаар Германиин Демократическа Республика дэлхэй дээрэ долоодохи һуури эзэлдэг болонхой.

Эндэхи Галле округ республикын химическэ промышленностиин гол түб болоно. Тэндэ «Лойна-Верке», «Буна-Верке», «Биттерфельд» гэһэн мантан томо комбинадууд бии юм. Тиихэдэ Пистерицэдэхи азотнотукова завод баһал томо предприяти мүн. Дурсагдаһан эдэ предприятинуудта орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг химическэ продукциин 40 процентнь гаргагдана.

ГДР-тэ һүүлэй жэлнүүдтэ нефтехимиин промышленность түргэнөөр хүгжэнэ. Шведтэхи нефтехимиин комбинат Советскэ Союзай техническэ туһаламжатайгаар бодхоогдоһон юм. Энэ комбинадта нефть Советскэ Союзһаа «Дружба» гэжэ нефтепроводоор эльгээгдэдэг.

ДҮИ ДҮРШЭЛ БА ХАНИ БАРИСААН

СОФИ. Машина бүтээлгын промышленность хадаа Болгариин индустриин гол һалбари гэжэ тоологдодог болонхой. Арадай засагай үедэ анха түрүүшынхеэ байгуулагдаһан энэ һалбари оронойнгоо дотоодын хэрэглэмжэнүүдые һайнаар хангадаг болоо. Мүн тиихэдэ Болгариин Арадай Республикада бүтээгдэһэн машина болон станогууд хариин гүрэнүүдтэ ехээр худалдагдана.

Болгарида машина бүтээлгын томо предприятинуудые бариһан, тэдэнэй үйлэдбэридэ мүнөө үеын технологи болон ажалай түрүү онол арга нэбтэрүүлдэг болоһон ушар хадаа Советскэ Союзтай сэхэ холбоотой юм. Болгариин машина бүтээгшэд ба СССР-эй машина бүтээлгын технологиин түбэй научно-шэнжэлгын институт (ЦНИИТМАШ) хоёрой хоорондо илангаяа һайн холбоо барисаан тогтоогдонхой.

КОНВЕЙЕРЭЭР ГАРГАГДАХАНЬ

ПРАГА. Чехословакиин Копршивница хотодохи «Татра» гэжэ автозаводто дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон ашаанай машина бүтээгдэдэг юм. Тэндэ һаяхан «Татра-148 Арктик» гэһэн шэнэ түхэлэй ашаанай машинануудай шалгалта дүүрэбэ. Тиимэ машинанууд Советскэ Союзай захилаар бүтээгдэжэ, холын Хойто зүгтэ ашаглагдахаар хараалагданхай.

Мүнөө тус завод тиимэ түхэлэй ашаанай машинануудые бүтээн гаргахаяа бэлдэжэ байна. Ерэхэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ тиимэ машинанууд заводой конвейерһээ гаргагдахаар багсаагдана. 1975 оной хоёрдохи хахадта мантан томо аад, удаан саг соо ашаглагдаха «Арктигууд» Советскэ Союзда эльгээгдэхэ ёһотой юм.

«Татра» заводто бүтээгдэһэн машинануудые Советскэ Союз 1956 ондо худалдан абажа эхилһэн байгаа. Манай ороной барилганuудта, түмэрэй рудагай ба шулуу, нүүрһэнэй карьернуудта, нефтиин ба газай промышленностьда тус заводто бүтээгдэһэн 20.000 гаран ашаанай машина мүнөө хүдэлгэгдэнэ.

ҮНДЭР БҮТЭЭСЭТЭЙГЭЭР

ХАНОЙ. ДРВ-гэй завод ба фабриканууд, барилгын талмайнуудта дэлгэрһэн социалис мүрысөөн улам эршэдэжэ байна. Энэ хүдэлөө үүсхэһэн Вьетнамай профсоюзууд мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолжо байнхай. Шалгажа үзэһэнэй ёһоор, абаһан үялгаяа ажалшад амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Республикын энергетигүүд байгша оной түсэбые дүүргэһэн тухай мэдээсээ. ДРВ-гэй эгээ томо электростанцинууд — Уонгби, ба Тхакба октябриин 1-һээ түсэбһөө гадуур электрын элшэ хүсэ гаргажа байнхай.

Дайнай һүүлдэ тон бэрхэшээлтэй ушарнуудай дайралдадагшье һаа, Хонгайска шулуу нүүрһэнэй бассейнэй шахтернууд түлишэ малтан абалгаяа улам дээшэлүүлнэ. Энэ жэлэйнгээ түсэбтэ даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, өөһэдынгөө арга боломжонуудые тооложо үзөөд, шахта ба карьернуудай коллективүүд ерэхэ жэлдэ 5 миллион тонно шулуу нүүрһэ Эхэ орондоо үгэхэ гэжэ шиидэбэ. Энэнь байгша оной түсэбтэ даабариһаа 1,5 дахин ехэ болоно.

(ТАСС).

ГОЛ ХАРГЫҺАА ХАЗАГАЙРҺАНАЙ ХОЙШОЛОН

Хитадтахи политическэ кризис

[...]ад орондо мүнөө боло[...] байгаа үйлэ хэрэгүүд [...] бодолой, эмхидхэлэй [...] маоизмай панхаруудайһые харуулна. Энэ дотоодынгоо байдалда [...] кризистэ оронхой. [...]лис нэгэдэлэй, дэлхэйн [...]унис болон национальсүлөөрэлгын хүдэлөөнэй [...] хулжаад, дайсанай [...]руу маоистнуудай хулорожо байһые Пекинэй удамаршадай мүнөө гадаадын политическэ шугам гэршэлнэ. Мао [Цзе-д]ун, тэрэнэй түшэмэлүүнэндөө дэлхэйн им[периа]лизмтай жолоогоо нэ[гэдүү]лээд, туһамаршадынь [...]ой.

[...]адай Арадай Республ[ика...] арад гүмэн бэрхэшээлбайдалда ороод байна. [...]гэхэдэ, Мао Цзе-дунай социально-экономичехүгжэлтын зүб зам Хи[...] заажа шадахагүй бай[...] Пекинэй политическэ шугамай теоретическэ һууринь юуб гэхэ[дэ] «Мао Цзе-дунай суртал» [...]гү, али марксизм-ле[нин]измдэ харша жэжэ бур[...] үзэл бодолой шэглэл [...]онизм болоно.

[Ма]о Цзе-дунай бүлэгэй [...] бодол хадаа һөөргэ [...]таа сохижо байһан долизтэ тогтууригүй юм. [...]эй революционно [...]унгнуудһаа үлэмжэ [...] хараа шугам ба[...]даг, тиигэжэ бай[...] дээрэлхы шовинис [...] гаргаха. Энэньшье [...] байха ёһотой ха [...] Юуб гэхэдэ, маоизм [...] научна теори бэ[...] харин элдэб эсын [...] бэе бэедээ харша[...]номнолнуудые суглуулһан суртал мүн болоно. Энэнь ехэ шууяатай суутай аад, удхынгаа талаар хооһон байдаг. Пекинэй удамаршад энэ номнолоо хэрэгтэй сагтаа хайшаншье харуулаад, ташуурдадаг юм.

1973 оной август һарада аргагүй нюусаар болоһон КПК-гай X съезд социализмын бүхы шатада «культурна революци» үргэлжэлүүлхэ гээшые КПК-гай гол хараа шугам болгон баталаа һэн. Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөжэ, социально-экономическа асуудалнуудые шиидхэнэ бэшэ, харин «культурна революци» үргэлжэлүүлжэ, хүсэрхэлгын ааша гаргана, алалга, хюдалга хэнэ, тиигэхэдэнь орон доторнь эмхи гуримгүй байдал тохёолдоно, экономикодонь һаад ушаруулагдана, ороной ниитэ хүгжэлтэ удааруулагдана.

Социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, арад түмэнэй байдал һайжаруулха хэрэгтэ маоистнуудай экономическа политика шэглүүлэгдэнэ бэшэ, харин сэрэгэй хүсэ шангадхаха хэрэгтэ зорюулагдана. 1973 ондо гүрэнэй бүхы һомололгын 40 процентнь сэрэгэй гаргашада зорюулагдаа һэн. Маоистнуудай булимтархы политика бэелүүлхын тулада сэрэгэй һалбаринуудые хэтэрхэйгээр хүгжөөхэдэнь, Хитадай экономикые үндэһөөрнь хубилгаха аюулда хүргэнэ. Юуб гэхэдэ, гүрэнэй болон кооперативна зөөри ажалшан арадай аша туһада хэрэглэгдэнэгүй, тиигэхэдээ ниитынгээ социалис удха шэнжээ гээнэ бшуу.

Жэнжэ, хуушанай промышленностиие, дарханай үйлэдбэри, таряашадай туһаламжын олзоборилго хүгжөөхые оролдоходонь, энээнһээнь аша үрэ гарнагүй, орон доторхи бэрхэшээлнүүдые усадхажа шаданагүй. КНР гээгдэнги, аграрна гүрэн байһан зангаараа. Бүхы дэлхэйн арад зоной табадахи хубиие эзэлдэг Хитад орон шухала шухала зүйлэй промышленна продукци гаргалгаар дэлхэй дээрэ 1971 ондо иимэ байгаа гэбэл (процентээр): шулуу нүүрһэн—10,1, электрын элшэ хүсэн—1,4, нефть—1,0, булад—3,6, шэрэм—4,7, химиин утаһан—0,6, автомобиль—0,18).

Социалис индустри бэелүүлхэ программаһаа арсахадаа, маоистнуудай удамаршад хүдөө ажахые зэбсэгжүүлжэ, эдеэ хоолой зүйл ехэдхэхэ хэрэгһээ арсаһа гээшэл. Поли дээрэ тракторай хүдэлхэ гээшэ ехэл хомор үзэгдэл юм. Элдүүрилэгдэдэг газарай 15 процентнь лэ машинын хүсөөр хэгдэнэ.

«Дачжайн зам» гэдэг Хитадай хүдөө ажахыда нэбтэрүүлэгдэдэг юм. Энэнь юун гээшэб гэхэдэ, Сиян уездын Шаньси провинциин Дачжайн үйлэдбэриин томо бригада 83 урхэтэйдтэй, 55 гектар элдүүрилгын газартай, 150 хүдэлмэриин хүсэтэй хүнтэй. Энэ бригада 10 жэлэй туршада гүрэнһөө ямаршье туһаламжа, тэдхэмжэ абангүй, бүхы ургасаяа дууһан гүрэндэ тушаадаг юм. Иимэрхүү түхэлэй эмхи хадаа гүрэнһөө ямаршье һомололго абангүй, урда сагай гээгдэнги аргаар ажахые эрхилдэг, худалдаа-андалдаанай харилсаанда хабаададаггүй, өөһэдынгөө хэрэгсэлдэ мүртэй юумэ үлөөнгүй, абаһан бүхы продукцияа гүрэндэ тушаадаг байна. Таряашадай бар хүсөөр хэдэг ажалынь аша үрэ багатай. Хүн бүхэндэ хүртэсын талаар таряа абалгаар КНР олон социалис, мүн капиталис оронуудһаа холо гээгдэжэ ябана.

Социализм байгуулгын замһаа хажуу тээнь байһан, экономическа хүгжэлтын марксистско-ленинскэ хуули тоонгүй, нэгэ хүнэй хараа шугам баримталһан ушар хадаа КНР-эй экономикые бэрхэшээлдэ, арад зониень ядуу тулюур байдалда оруулна. Таряа талха, эд бараа мүнөө болотор карточкаар абадаг гурим байһаар. 300 миллион хүн үзэг бэшэг мэдэхэгүй зандаа, һургуулиин наһанай олон үхибүүд эхин һургуулидашье һураха аргагүй байна.

Хитадтахи засаг түрэ Мао Цзе-дунай, тэрэнэй хэдэхэн түшэмэлнүүдэй гарта юм. Сэрэгэй-захиргаанай энэ засаг түрэнь ехэл тогтуурнгүй, засаг түрэеэ һэмээхэнээр буляалдажа, хоорондоо ходол хёморолдожо, маажалдажа, малталсажа байдаг, элдэбын бүлэгүүд: хэтэрхэй хүйхэршүүл, прагматигууд, сэрэгшэд гээд хоорондоо хяаралдадаг юм.

Хитадта политическэ шэнэ кампани эхилэнхэй. «Һандаргаангүйгөөр зохёон байгуулхын аргагүй» гэһэн Маогой шэнэ уряа доро «культурна революциин» шэнэ шатын эхилһые энэ ушар гэршэлнэ. Эртэ урда сагай философ Конфуциие ба Линь Бяое шүүмжэлэлгэ хадаа Хитадай обществын бүхы анги, социальна бүлэгүүдые хабаадуулһан үргэн политическэ аргагүй шууяатай кампани болонхой. Маоистнуудай дурагүй партийна, сэрэгэй зарим түшаалтадай нэрэ хухалха зорилгоор «дацзыбао» хаа хаанагүй үлгэгдэдэг байна. Олон миллион хүн зон намнуулдаг, хашуулдаг, хаалгадаг юм. «7-дохи майн һургуули» гэжэ нэрэтэй лагерьнуудта 20 гаран миллион хүн «заһан хүмүүжүүлэгдэжэ» байгаа юм аабза. Энэ политическэ кампаниин гол зорилго юуб гэхэдэ, Конфуциие шүүмжэлһэн нэрэтэй болоод, маоистнуудай хүсэрхэлгын хуули, хатуу шэрүүн арга метод үлөөхэ гэһэн удхатай юм.

Алалга хюдалга, хүсэрхэлгэ хэжэ, Пекинэй ноёд орон дотороо гансал маоизмын засаг тогтоохо, мүн улас түрын байдалдашье диилэнхы нүлөөтэй байхые оролдоно. Мао Цзе-дунай бүлэгэй гадаадын политика хадаа социализмда эрид шууд эсэргүү хараа шэглэлтэй юм. Гүрэнүүд хоорондо харата муухай ябуулга эрхилээд, хоорондонь яһа хаяад, маоистнууд социалис нэгэдэлые һандааха, гүрэнүүдые үндэһэ яһааринь хубааранги байлгаха гэжэ оролдодог байна. Хэды иигээшье һаа, социалис оронуудые өөрынгөө хараа шугамай зэбсэг болгожо шадаагүй юм.

КНР-эй дээрэлхүү, зонхилхы ёһоор гадаадынгаа политика ябуулхые оролдодог ушарынь уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулха, ондо ондоо байгуулалтатай оронуудай хоорондоо эбэй ёһоор зэргэ оршохо гэһэн ёһо гуримда эрид харша байна. Пекинэй ноёд НАТО, СЕАТО гэдэг хархис бүлэглэлнүүдые бии шадалаараа үмөөрдэг, дэлхэй түби дээгүүр США-гай сэрэгэй бааза байлгаха гэжэ оролдодог, буу зэбсэг хураяха, Европодо, Азида болон бусад түбинүүдтэ аюулгүй байдал хамтаараа хамгаалха хараа шугамые буруушаадаг юм.

Социалис нэгэдэлдэ эсэргүүл һаань, ямаршье хархис хүсэнүүдтэй маоистнууд хоолойгоо нэгэдүүлжэ, нэгэ жэмбүүрээр үлеэдэг гуримтай. Соведтэ, социализмда харша үндэһэн дээрэ Японой монополинуудтай харилсаа тогтоохо, США-гай болон бусад монополинуудтай холбоо байгуулха гэжэ Пекинэй хэһэн ябуулга энээниие гэршэлнэ. 1972 ондо капиталис оронуудтай КНР-эй худалдаа наймаан 55 процент байгаа һаа, 1973 ондо энэ тоо 65 болоо. Гадаадынь худалдаа наймаанда социалис оронуудай хуби 22 процент байһанаа 17 болоо гэжэ энээнтэй хамта тэмдэглэлтэй.

Азиин арад зонтой арһа яһанай талаар дүтэрхы байһанаа хэрэглэн, маоистнууд өөһэдынгөө булимтаруу байдал баадхахые хүсэнэ, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе бутаргаха һэдэлгэ хэнэ. Энэ хүдэлөөе гаргаа оруулха һэдэлгэ хэжэ, Мао Цзе-дунай бүлэг Азиин, Африкын бүхы гүрэнүүдэй, тэрэ тоодо социалис зам шэлэһэн оронуудай правительствануудта харша хараа шугам баримтална. Индостанай хахад аралдахи байдал тогтонижоруулхагүй гэжэ оролдоно, Индиие хүршэ гүрэнүүдтэйнь арсалдуулха гэжэ яһа хаяна. Индиин зүүн талада, илангаяа Индиин далайн районуудта өөһэдынгөө бааза байгуулаад, «гурбадахи дэлхэйн» оронууд худар орохо арга нүхэсэл бии болгохо гэжэ оролдоно. Чилиин фашис этэгээдүүдтэй холбоо байгуулаанхай, совет-араб харилсаае абаха танаггүйгөөр хараана, хардана.

Непалай, Сиккимэй, Бутанай, Бирмын, Малайзиин, Таиландын, Вьетнамай, Лаосой, Камбоджын, Монголой, совет Алас-Дурна зүгэй газар дайдые манай газар гэжэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй соносхоһон ушар эзэрхэг түримхэй ябадалынь үшөө дахин гэршэлнэ бэшэ гү.

Коммунис партинуудые хоорондонь таһалха хараа шугамаа маоистнууд үргэлжэлүүлһээр. Энэ зорилгоо бэелүүлхын тулада эдэнэр элдэб эсын арга метод хэрэглэнэ.

СССР-тэ харша хараа шугам бэелүүлһэнэй, социалис оронуудтай барисаагаа таһалжа, империализмтай холбоо тогтооһоной гэмээр КНР-эй экономикын дабшаса, эрдэм техникын дэбжэлтэ элитээр удааруулаа, дээдэ түшаалтадайнь хоорондохи хёмороо хурсадуулаа, уласхоорондын талаар гансаарданги байдалда оруулаа.

Б. ГАТАНОВ,
Буряадай багшанарай институдай доцент.

Газетэ ба уншагшад

ҺАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУДЫЕТНАЙ ХҮЛЕЭНЭБДИ

Уншагшадайнгаа һанамжа, дурадхал, зүбшэл мэдэжэ абахын, уншагшадтаяа нягта холбоо барисаатай байхын тула газетын редакцинууд тэдэнэртээ анкетээр хандадаг заншалтай.

Анкетын хэдэн мүр... Уншагшадай гараар, хүхэ, хара, улаан, ногоон бэхээр, карандашааршье бэшэгдэһэн үгэнүүд. «Тиимэ, иимэ», «Үгы», «Һонирхомоор», «Тиимэ һаа, һайн бэлэй» гэһэн харюунууд.

Хүндэтэ нүхэд! Ерэхэ жэлэй газетэ журналнуудта захил манай республикын нютаг бүхэндэ түгэсэжэ байна. Газетэ захяадуй байһан хүнүүдэй яараха сагынь ерээ. Энээнтэй дашарамдуулан, манай «Буряад үнэн» газетын редакци ерэхэ жэлэйнгээ хүдэлмэриин түсэбэй гол асуудалнуудые хараалжа байна. Тиимэһээ олон мянган уншагшадайнгаа һанамжа, дурадхалнуудые мэдэжэ абаха хүсэлэнтэйбди.

Олон янзын анкетэнүүд. Олон янзын мэргэжэлтэй, наһатай, залуушье, бүри гүлмэр, эдиршье хүнүүд—эдэнэр бултадаа манай уншагшад. 1973 ондо манай дурадхаһан анкетэдэ нилээд олон уншагшад харюунуудаа эльгээгээ һэн. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай аймагай Аргатын дунда һургуулиин багша Василий Мункоевич Буянтуев һонирхолтой дурадхалнуудаа бидэндэ эльгээгээ бэлэй. Тиихэдэ Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоев ород ба буряад хэлэ һургуулида зааха тухай материалнуудые манай газетын хуудаһан дээрэ уншаха дуратай байһанаа мэдүүлээ һэн. Мүн Түнхэнэй аймагай багша Софья Доржиевна Сотникова һонирхолтой дурадхалнуудые оруулаа, зарим дутуу дундануудыемнай заажа үгөө.

Хүндэтэ уншагшад! Юһэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы дүрбэдэхи жэл дүүрэхэ дүтэлжэ байна.

Гараха 1975 ондо манай хэхэ хүдэлмэриин түсэбтэ таанад, уншагшад, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые олоор оруулха байхат гэжэ найданабди. Танай дурадхал, һанамжанууд бидэндэ ехэ үнэтэй.

Мүнөө танай анхаралда хэдэн асуудал табинабди. Тэдэниие уншаад, асуудал бүхэндэ харюусахыетнай гуйнабди. Харюутай анкетээ конвертдэ хээд, редакцида эльгээгыт.

1. «Буряад үнэниие» хэзээнһээ уншанабта? Та өөрөө манай газетые захина гүт? 1975 ондо захил хээ гүт?

2. Байгша ондо «Буряад үнэндэ» толилогдоһон ямар материалнуудые илангаяа һонирхон уншааб-та?

3. Ямар асуудалаар, ямар удхатай материалнуудые «Буряад үнэн» дээрэ уншаха хүсэлэнтэйбта?

4. Манай газетэ танда туһална гү, (ямар асуудалнуудта харюунуудые олонобта, шэнэ, өөртөө туһатай юу абанат, газетэдэ толилогдоһон ямар материалнуудые ажал хүдэлмэридөө хэрэглэнэт)?

5. Газетэдэ гарадаг тусхай хуудаһанууд («Хонхо», «Толи», «Эрдэм бэлиг — эрхим баян», «Саяанһаа Витим хүрэтэр», «Эрдэм, техникын эди шэди» гэхэ мэтэ), газетын шэмэглэл, фото-зурагууд тухай ямар һанамжа, дурадхалтай байнат?

6. Өөһэдынгөө мэргэжэл, һуралсал, наһан тухай тобшохоноор бэшээрэйт. Фамили, адресаашье бэшэхэдэтнай болохо.

Харюунуудаа иимэ адресаар эльгээгыт: **670 000, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35, редакция газеты «Буряад үнэн».**

ЗАГАРАЙНХИДАЙ АМЖАЛТА

Загарайн аймагай типографи энэ жэлэй гурбадахи кварталда ажалай ехэ амжалтануудые туйлажа, СССР-эй гүрэнэй хэблэлэй болон культурын хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Орон доторой районно типографинуудай дундаһаа шалгаржа гарахань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараһан Загарайн полиграфистнууд нэн түрүүн хүдэлмэрөө зүбөөр эмхидхээ. Ороһон захил бүхэндэ хангалгатайгаар хандаха, һайн шанартай продукци гаргаха, тэрэнээ саг болзортонь тушааха — иимэ эрилтэнүүдые типографиин ажалшан бүхэн һайн ойлгоно. Эндэхи хэблэгшэд Г. А. Прозорова, Т. Ф. Пахомова, Л. Ф. Китонова, наборщица А. И. Евсивлеева гэгшэд октябриин 1-һээ хойшо арбадахи табан жэлэй түсэбөөр мүнөө ажаллажа байнхай.

Б. ГАДЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Хорин хоёр жэлэй туршада наборщицоор ажаллажа ябаһан А. И. Евсивлеева. 2. Эрхим хэблэгшэдэй нэгэн Тамара Филипповна Пахомова.

Авторай фото.

ДАЙНАЙ БААТАРНУУД ТУХАЙ

Номой таг

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронт дээрэ баатарлигаар тэмсэһэн Совет Армиин 2455 сэрэгшэ солдадай Алдар Солын гурбан орденой гүйсэд кавалер болоһон байгаа. Буряад ороной найман сэрэгшэ тэдэнэй тоодо оролсоно. Тэдэнэй дайшалхы зам тухай тобшохоноор хөөрэһэн «Манай нютагайхид — Алдар Солын орденой гүйсэд кавалернүүд» гэһэн багахан ном һаяхан хэблэгдэээ.

Буряадай республиканска хизаар ороноо шэнжэлгын М. Н. Хангаловай нэрэмжэтэ музейн хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр энэ ном хэблэлдэ бэлдэгдээ. Эсэгэ ороноо хамгаалтын Агууехэ дайнай ветеран Ойдоп Будаевич Цыбиков тус номой материалнуудые суглуулһан байгаа.

Солдадай Алдар Солын орденой дурим энэ номой түрүүшын хуудаһанда толилогдонхой. Саашань Буряад ороной баатар сэрэгшэд Семен Иванович Батагаев, Самбу Хайдович Булутов, Иван Иванович Быков, Бата Микишкеевич Дамчеев, Иван Васильевич Максимов, Петр Андриянович Попов, Петр Капитонович Радикальцев, Николай Федорович Суворов гэгшэдэй ямар габьяагай түлөө солдадай Алдар Солын гурбан орденой гүйсэд кавалер болоһон тухай ном соо тобшохоноор хөөрэгдэнэ. Эдэ сэрэгшэдэй фото-зурагууд барлагданхай.

Манай корр.

ЗАЛУУШУУЛАЙ АША ТУҺАДА

Горсоведэй гүйсэдкомой үүсхэл оролдолгоор хатар-нааданай түрүүшын зал полярна городто нээгдэбэ. Энэ һаруул һайхан, гоё байшан городой шэнэ гудамжада нээгдэбэ. Тэндэ Норильскын горно-металлургическа комбинадай таба мянга шахуу хүдэлмэришэн ажаһуудаг. Тэдэнэй амарха, һураха талаар һайн байдал байгуулагданхай. Гэр бүхэндэ улаан булан, библиотекэ, эдеэ бариха газар бии юм.

Городой Соведэй залуушуулай дунда хүдэлмэри ябуулха саг үргэлжын комисси ВЛКСМ-эй горкомтой хамта залуушуулай гудамжада «Полярная звезда», «Северное сияние», «Аэлитэ» гэжэ ниитын клуб нээгээ. Эдэ клубуудые депутадууд, комсомолой эдэбхитэд хүтэлбэрилнэ. Тэндэ спортивна секцинүүд, уран һайханай кружогууд бии болгогдонхой, элдэб конкурс, уран зураашадай выставкэ, лекци, диспут үнгэргэгдэжэ байдаг.

Энээнһээ урда залуушуулай олоорoo сугларжа сэнгэхэ, сүлөөтэй сагаа аша туһатайгаар үнгэргэхэ түбэй байра үгы байгаа юм. Тиимэһээ городой Соведэй түйсэдком гудамжын томо гэрнүүдэй нэгые хатар нааданай зал болгохо гэһэн шиидхэбэри гаргаа юм.

Хүгжэмэй һургуулиин багшанар тус залые шефтээ абанхай. Тэдэнэр залуушуулые хүгжэмэй инструмент дээрэ наадуулжа, бальна хатарнуудта һургаха юм.

Залуушуулай байдаг газарта ойрын сагта конькигаар наадаха газар, кафе нээгдэхэ.

(ТАСС-ай корр.).

Норильск.

Алма - Атын зоопаркда Пальма Дубас гэжэ индийскэ заанууд хоёрдохиёо түрэбэ. Алмазай ахань, мүнөө дүрбэтэй Батыр Карагандагай зоопаркда байдаг. Алмаз түрэһөөр һара үлүүтэй боложо байна. Пальма Дубас хоёр тон эмээхэй түрэлхид байба. Эхэ зааниинь зулзаганһаа нэгэшье холодоногүй, харин Дубасые клеткэ соо оруулхадань, тэрэ зулзагаяа гансаараа тэжээхэ гэжэ шиидээ, Пальмаяашье дүтэ оруулбагүй. Зулзаган мүнөө хүрэтэрөө гансал эхынгээ һүөөр эдеэлдэг хадань эсэгыень клеткэ соохоо гаргаха баатай болоо һэн. Алмаз мүнөө 100 килограмм шэгнүүртэй. Эхэ заан үдэртөө 100 килограмм овощ, алим жэмэс эдинэ, илангаяа яблока, кукурузада дуратай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Алмаз Пальма эхэтээ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА

телефон·телеграф·радио

УЛААН-БААТАР

ХАРИЛСАА ХОЛБООН БЭХИЖЭНЭ

ТАСС

Советскэ Союзай туһаламжатайгаар баригдаһан ба һэльбэн шэнэдхэгдэһэн Монголой предприятинуудта республикын промышленна бүхы продукциин 50 шахуу процентнь мүнөө бүтээгдэнэ, электрын элшэ хүсэнэй 80 шахуу процентнь гаргагдана, нүүрһэнэй 85 процентнь малтан абтана. Имагтал һүүлшын 15 жэлэй турша соо СССР-эй туһаламжатайгаар МНР-тэ 84 промышленна предприяти баригдаа.

«Эрдэнэт» гэжэ МНР-тэхи тон томо ашагта малтамалнуудай предприяти бодхоолго монгол-совет харилсаа холбооной эли тодо жэшээ боложо үгэнэ. Зэд-молибденэй руда малтан абаха талаар Азидахи энэ тон томо предприятиин ашаглалгада үгтэхэдэ Монголой ондоо тээшэнь юумэ худалдалга хоёр үлүүтэй дахин нэмэхэ юм. Тус тус предприятинуудые бодхоолсохоһоо гадна, Советскэ Союз хадаа Дархан-Шарынголой промышленно-энергетическэ ехэ барилга ба Чойбалсанай промышленна ехэ барилга гэхэ мэтын орон доторхи шэнэ промышленна центрнүүдые байгуулгада хабаадалсана.

ВАШИНГТОН

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал шухай президент Дж. Форд иигэжэ мэдүүлбэ

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал түргэнөөр заһаруулха шухала байһан тухай США-гай президент Дж. Форд мэдүүлээ. Дүтын Зүүн зүгэй асуудал угаа шангахан болоо, тэрэниие амгалан ёһоор гуримшуулха угаа шухала гээд «Ю. С. Ньюс энд уорлд рипорт» гэжэ журналда интервью үгэхэдөө Дж. Форд тэмдэглээ.

Энэ районой оронуудай хоорондохи харилсаанай тогтууригүй байһые хизаарлашагүйгөөр хүлеэжэ гү, али Палестинын арадай хуулита эрмэлзэлгые хараада абангүй байжа шадахагүй байһамнай хүн бүхэндэ элитэ гээд президент хэлээ.

Нефть үгэлгые хангаха зорилгоор Дүтын Зүүн зүгэй хэрэгүүдтэ США-гай сэрэгээр хамааралсажа болохо байһан тухай багсаамжануудые «үндэһэ баримтагүй» гээд Дж. Форд нэрлэһэн байна.

ТОКИО

Дж. Форд Япон ерэбэ

ТАСС

США-гай президент Дж. Форд албанай хэрэгээр Японой ниислэлдэ ноябриин 18-да ерэбэ. Япон-американ харилсаануудай асуудалнуудаар, мүн хэдэ хэдэн уласхоорондын асуудалнуудаар тэрэ Японой премьер-министртэй хэлсээ хэхэ байна.

ДАМАСК

ДҮТЫН ЗҮҮН ЗҮГТЭХИ БАЙДАЛ

ТАСС

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай Сириин Арабуудай Республикын премьер-министрэй орлогшын ба гадаадын хэрэгүүдэй министрэй мэдүүлгэ эндэ толилогдоо.

Үнгэрһэн сүүдхын турша соо Израиль Сиридэ эсэргүү харата муухай компани дэбэргээ гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Сиридэ эсэргүү ээзрхэг түримхэй ябуулга хэхые һанаашалжа байһанаа иимэ шууяануудаар халхалхые тэдэ оролдоно. Сириин зүгһөө аюул түбэг тохёолдоно гэһэн хэбэртэйгээр дотоодын асуудалнуудһаа өөрынгөө арадай анхарал һамааруулхые Израиль мүн лэ хүсэнэ гээшэ.

Сириин Арабуудай Республика хадаа буудалдаа зогсоохо тушаа өөһэдынгөө уялгануудые үнэн сэхээр дүүргэхэ байһанаа үшөө дахин лаблана, Израилиин зүгһөө ямаршье ээзрхэг түримхэй ябуулгын хэгдээ һаа, шууд сэхэ, хүсэтэ сохилто үгэхэбди гээд онсолон тэмдэглэнэ.

БЕЙРУТ. (ТАСС). Ливанай премьер-министр Р Сольх оборонын министр Ж. Скафтай, Ливанай арминин дээдэ тушаалта офицернүүдтэй яаралтайгаар зүблөө хээ. Израилиин сэрэгэй бэлэдхэл хэжэ байһанһаа уламжалан, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай хурсадажа байһые зүблөөн хэлсэһэн байна. Ороной урда талын хубиие хамгаалгые шангадхаха тухай шиидхэбэри абтаа гэжэ мэдээсэгдэнэ. Тэндэ Ливанай частьнууд дайшалхы талаараа хүсэд ээһэнги бэлэн болгогдонхой.

Ливанда эсэргүү зэбсэгтэ харата ябуулгануудые Израиль хэжэл байһаар. Оборонын министерствын мэдээсэлэй ёһоор Израилиин арминин подразделени Айта Аш-Шааб тосхон шадар Ливанай газар дээрэ орохые һэдээ. Ливанай частьнууд дайсаниие буудажа сухарихыень баадхаһан байна.

Тохёолдоһон оршон байдалые, Ливан болон Сириие Израилиин сэхээр занажа ороһые Палестинын эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй хүтэлбэри хэдэн зүблөөнүүдые үнгэргэбэ.

КАИР. (ТАСС). Израиль сэрэгэйхидэй харата ябуулганууднаа уламжалһан, Дүтын Зүүн зүгтэхи оршон байдалай шахардуу шанга болоһон дээрэһээ Египедэй олониитэ горитойгоор һанаагаа зобоно. Ороной сэрэгэй ба гражданска хэдэн дээдэ тушаалтадтай президент А. Садат зүблөө хэжэ, тохёолдоһон оршон байдалые хэлсээ.

Зүблөөнэй һүүлээр гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Фахми ООН-ой Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн оронуудай элшэн сайдуудые урижа, тохёолдоһон оршон байдалай ехэ түбэгтэй байһан тухай тэдэндэ дуулгаа.

НЬЮ-ЙОРК (ТАСС). Хүршэ араб гүрэнүүдтэ Израиль заналта хэһэн зангаараа, тиихэ мүртөө буудалдаанай зогсоогдоһон хилэ шадар сэрэгэй бэлэдхэлнүүдые хэнэ.

Харин информационно агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор оборонын министр Перес Тель-Авивта үгэ хэлэхэдээ, сэрэгэй шэнжэтэй хэдэн хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байһыень, тусхайлбал Сиритэй буудалдаанай зогсоогдоһон хилэ дээрэ Израиль сэрэгүүдэй дайшалхы зэһэнги бэлэн болгогдоһые мэдэрээ.

БАНГКОК

ПНОМПЕНЬ ШАДАРХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Камбоджые сүлөөлхэ хүсэнүүд ороной ниислэл Пномпень шадар добтолгонуудаа шангадхаа. Пномпень шадар Такмау һууринай сэрэгэй түхеэрэлгэнүүдые патриодуудай артиллери ракетэнүүдээр буудаа. Ниислэлэй зүүн заха шадар үсэд шанга байлдаанууд болоно. Меконг мүрэнэй зүүн эрьедэ Пномпеньһээ 10 километртэ Лонноловско сэрэгүүдэй эзэлжэ байһан газарые хүндэ артиллереэр дэмжэгдэһэн патриодууд доботолһон байна. Дайсан ехэ хохидолдо ороо.

Меконг ба Бассак мүрэнүүдэй хоорондо Пномпеньһээ зүүн-урагшаа 20 километртэ контр-добтолго хэхые һэдэһэн пномпеньскэ сэрэгүүд буудалгаар угтагдажа, зогсохо баатай болоһон байна.

Пномпениие Кампонгсом гэжэ далайн шухала порттой холбодог 4-дэхи номерой харгы дээрэ байдаг провинциин түб бологшо Кампонгспа шадар байлдаанууд болоһоор. Городһоо баруун тээ оршодог Каншор гэжэ пномпеньскэ сэрэгүүдэй бүхэлгэдэһэн пункт амжалтатайгаар добтологдожо, дайсан ехэ хохидолдо ороо. Патриодууд ехэ хэмжээнэй буу зэбсэг, һомо зэбсэг буляажа абаа.

ЖЕНЕВЭ

ЖЕНЕВСКЭ ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ

ТАСС

Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөнэй хоёрдохи шатын органуудай заседанинууд эндэ үргэлжэлһөөр.

Зүблөөнэй гол политическэ документын ёһоор хүнэй эрхэ ба гол сүлөө тухай гуримай текст тодорхойлон хараалагдаба. Арадуудай тэгшэ эрхэ ба хуби заяагаа өөһэдөө шиидхэхэ эрхэ тухай гол ёһоной текст мүн лэ зүбшэгдэһөөр. Энэ хадаа Хельсинкидэхи олон талын зүбшэлэлгын түгэсхэлэй һанамжа дурадхалнуудай списогэй арбан гол ёһоной наймадахинь болоно.

Худалдаа наймаанай, промышленна талаар харилсаа холбооной, наука ба техникын, мүн энэ комиссиин хаража үзэхэ бусад асуудалнуудаар текстнүүдые зүбшэлгэ хоёрдохи комиссида (экономическа талаар харилсаа холбоон) түгэсхэгдэхээ байна.

Соёлой, эрдэм гэгээрэлэй, мэдээсэлнүүд болон холбооной талаар харилсаа холбоонуудай текстнүүдые бэлдэлгэ гурбадахи комиссида (гуманитарна ба бусад һалбаринуудаар харилсаа холбоон) үргэлжэлүүлэгдэһээр.

БУЭНОС-АЙРЕС

Хунтын шэнэ харата муухай ябуулга

ТАСС

Чилиин фашис алуургашадай шэнэ харата муухай ябуулга тухай эндэ мэдээжэ болоо. Чилиин коммунис залуушуулай ЦК-гай гэшүүн Мануэль Сануэс ехээр сохюулһан, наншуулһан дээрэһээ Сантьяго шадарай Серена хотын түрмэдэ наһа бараа.

Мануэль Сануэс энэ жэлэй август һарада баригдаа, түрмэ соо үзэгдөөгүй муухайгаар зобоогдоһон, туляагдаһан байха юм.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Шажан мүргэлдэ эсэргүү хүмүүжүүлгэ» — түрүү бэшэг. Уялга абаал һаа, дүүргэ. «Түсэбһөө гадуур һүн» — Г. Клепиковой статья. Газар һайжаруулха габшагай һара гэжэ рубрика доро материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал. «Табан жэлэй түсэб уялгална» — Н. Васильевай статья. «Индустриальна хүгжэлтын замаар» — Д. Улымжиевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Эзэн ёһоор» — шэнжэлэл. «Барилга унжагайрна» — Н. Сосновскиин корреспонденци.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Индустриальна хүгжэлтын замаар» — (түгэсхэл). Спорт. Хилын саана.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 17.00 — Хуурай газарай сэрэгэй ракетнэ сэрэгүүдэй ба артиллериин командалагша, артиллериин маршал Г. Е. Передельскиин үгэ хэлэлгэ (үнгэтэ). 17.15 — Концерт. 17.45 — «Экранда— кинокомеди». «Ключи от неба» — уран һайханай фильм. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — Дрогобычска гүрэнэй багшанарай институдай «Веселка» гэжэ вокально-инструментальна ансамблиин концерт (үнгэтэ). 20.00—20.10 — Забһарлалга. 20.10 — Кара-Калпагай АССР-эй 50 жэлэй ойдо. Узбекистанай КП-гэй Каракалпагай обкомой нэгэдэхи секретарь К. К. Камалов дамжуулгада хабаадалсана. 20.40 — «Дуун-74» (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 21.00 — Телевизионно панорама. 21.20— «Байгалай шэмэг» — телевизионно журнал. 21.50 — «Хатарай зал». 22.30 — «Радиодиверсанты» — телевизионно документальна фильм.

«Орбита» 23.30 — «Танай гартэ». Харагшадай бэшэгүүдээр зохёогдоһон хүгжэмтэ программа. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 00.30 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Крылья Советов» (М) — «Химик» (Воскресенск).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита» 21.00 — ССР Союзай Гүрэнэй Академическэ Бага театрай фильм-зүжэг. М. Горький. «Старик» (үнгэтэ).

УНШАГТЫ ҺОНИРХОХОЛ БАЙХАТ

ТОМО ЖЭМЭСТЭЙ ГҮЛЗӨӨРГЭНЭ

Москва шадар ажаһуудаг сад ургуулагша В. Д. Сергеев огород соогоо тон томо жэмэстэй гүлзөөргэнэ ургуулба. Гүлзөөргэнынь эгээл томо жэмэс 160 грамм татана. Зургаан жэлэй саада тээ тэрэ Виктория ба Фестивальна гэжэ хоёр ондоо сорт холижо тариһанинь, ургасань һаял һайнаар гарабашье, жэмэс бүхэнэйнь шэгнүүр 30 граммһаа үлөөгүй юм. Теэд нёдондо огород соогоо зүгынүүдые байрлуулһанинь ехэхэн туһа хүргэһэн байба. Гүлзөөргэнын эшэ бүхэндэ ургаһан жэмэсүүдэй эгээл хүнгэниинь 140 грамм болоһон байна.

КРОКОДИЛНУУД АЯНШАЛНА

Һаяхан Балтиморһоо гурбан крокодил Нью-Йорк эльгээгдэбэ. Һүүлээрнь ондоо самолёдто ашагдажа, хэдэн часай турша соо анханайнгаа нютаг гарбалай нютаг болохо Африка асарагдаба. Энэ аяншалга абаһаар гайхалтайшье байжа магадгүй. Ушарынь хадаа Африкын элдэб түрэлэй крокодилнуудай зариманиинь үндэһөөрөө хосорон һалахада байна бшуу. Энээнһээ болоод Байгаалиин баялиг хамгаалха уласхоорондын холбоон (энэ нэгэдэлдэ 29 орон, 300 гаран гүрэнэй эмхи зургаан, национальна эмхи ба уласхоорондын 19 ассоциаци ородог) юрэ бусын энэ аяншалга эмхидхээ ха юм.

Үндэһөөрөө хосоржо байһан зарим түрэлэй крокодилнууд зоопаркнуудта үдхэгдэжэ тэнжээгдээд, тэндэһээ Африкын заповеднигүүдтэ, национальна паркнуудта абаашагдаха болоо. Мүнөө Балтиморой ба Нью-Йоркын зоопаркнуудта Африка абаашагдахаар хомор болоһон түрэлэй крокодилнууд үдхэгдэжэ байнхай.

ШОРГООЛЖОНИИЕ... ПОЧТООР

Запорожско областиин оймодоной ажахын управлениидэ тусгаар бүрэһэтэй юрэ бусын посылка абтаба. Энэ соонь Черкасска областиин энэ хүрэтэр эльгээгдэһэн шоргоолжоной зуу гаран бүлэ исалжа байба бшуу. Ойн арюун сэбэрые хамгаалагшад болоһон шоргоолжоной аша туһа үнинһөө суутай болонхой. Арбаһаа гаран жэлэй саада тээ Черкасска областиин Креселецкэ леспромхоздо шоргоолжоной питомник байгуулагдаа һэн. Мүнөө эндэ шоргоолжоной мянга гаран бүлэ бии. Тэдэнэй Украинын зүг бүхэндэ эльгээдэг юм. Шоргоолжоной «ашалха» үедөө ухэжэ хосорхогүйн тула питомнигой хүдэлмэришэд тусхай хайрсагуудые бүтээжэ, юрэ бусын энэ ашаршэхэ технологи зохёожо байна.

ЭНЕЭДЭНЭЙ УРГАМАЛ

Аравиин хахад аралай зарим районуудта «энеэдэнэй ургамал» гэжэ нэрэтэй һөөг ургадаг юм. Энэ һөөгэй үрэ эдиһэн лэ хүн тэрэ дороо энеэдэ солтогүй энеэшэдэг. Энэнь зариман 20 минутын туршада үргэлжэлдэг байна. Хэрбээ иимэ һөөгэй хэдэн үрэ эдиһэн хүн энеэһээр энеэжэ, саглаад ухэжэшье магадгүй.

ШЭНЭ ИНДИКАТОРНУУД

Байгаалиин оршон тойронхи ариг сэбэрые хамгаалха асуудал шэнжэлжэ байһан английн эрдэмтэд улаан соохор сохонуудай ехээр бузарлагдаһан агаартай газарта ороходоо үнгэеэ хубилгадаг байһые обёороо. Глазго ба Ливерпуль гэжэ промышленна түбүүдэй шадар шэнжэлэлгэ хэхэдээ улаан соохор сохонуудай 90 процентнь үнгэеэ хараар хубилгаһаниинь элирүүлэгдөө. Һүүлээрнь оршон тойронхи байгаалиие сэбэрлэхэ тусхай түхеэрэлгэнүүдые тодхоһой донь, сохонууд хуушанайнгаа үнгэ зүһэдэ ороһон байна.

ЯҺАГҮЙ ЗАГАҺАН

Краков шадархи (Польша) Мыдльникын загаһа үсхэхэ барилгын туршалгын станцида карп загаһанай яһагүй шахуу шэнэ үүлтэр бии болгогдоо. Эрдэмтэд туршалга хэхэдээ үсөөн хишаһатай загаһа шэлэжэ абаад, жараахайнуудынь рентгеноор хаража, үсөөн яһатайнуудыень үдхөө байна. Тиигэжэ даамайгаар шэлэлгэ, туршалга хэһэнэйнгээ ашаар карп загаһанай зөөлэн мэнгээрһэн нюргатай яһагүй үүлтэр бии болгогдобо.

(«Сельская новь» журналһаа абтаба).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редакторa — 54-54, приёмная — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — 66-... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-02543. Заказ № ...